

Poglabljanje samoupravljanja

Temeljne organizacije združenega dela

O ustavnih amandmajih smo v bližnji preteklosti veliko slišali. V podjetjih bolj od daleč in površno, v političnih krogih pa temeljito.

Ni naš namen razpravljati o teh amandmajih. Amandmaji so tu, treba se jim je prilagoditi, ustrežno opraviti notranjo organizacijo in poslovanje. Vse to pa moramo opraviti temeljito in z željo, da bo nova organizacija zaživela. V naši terminologiji smo uvedli nov pojem združenega dela: »Temeljna organizacija združenega dela«. Samo po sebi se ponuja vprašanje, kakšna je razlika med SOZD ali, če hočemo, med nekdanjimi obračunskimi enotami EE oz. PE.

Ne smemo se čuditi, če valovijo skozi tovarno vprašanja, pripombe in razprave, ki ne obetajo bistvenih premikov naprej, kot n.p.r. v tovarni bodo zopet nekateri napredovali, nekateri zamenjali položaje, povečali bo število direktorjev, iz ene tovarne jih bomo umetno ustvarili 5 ali 6, monolitnost tovarne bomo raztrgali. Takih in podobnih pripomb bomo slišali še več.

Našejmo še drugo vrsto vprašanj in pripomb: nekatere TOZD bodo izvlekle iz skupne vreče denarja več kot druge, odvisno od tega, katero vodstvo bo bolj spretno, bolj brezobzirno do drugih itd. Povečalo se bo število neproduktivnih ljudi, tj. administracije, skupna sredstva se bodo drobila, neproduktivne enote in službe bodo živele na račun proizvajalcev itd. Skoraj vse te pripombe predvidevajo negativne rezultate.

Tretja vrsta vprašanj, ki se porajajo, pa so bolj redka. N.p.r., kako bo vplivalo organiziranje TOZD na proizvodnjo, na tonažo, na dobavne roke, na oskrbo z dokumentacijo, na oskrbo z materialom, na prodajo, na finančno poslovanje, na OD, sklade itd.

Oglejmo si vse te opombe kritično, da nam bo vsa zadeva jasna. Ni potrebno, da bi najprej govorili o delitvi OD, o dobičku itd. Prva faza naj ne bo formalna organizacijska shema, s posameznimi TOZD z razvejano mrežo pravokotnikov, opisom delovnih mest in številu ljudi, ki naj pomeni višek vsega, nadaljnjo usodo posameznih TOZD pa bi ob vsem tem prepustili času.

Nehajmo se učiti na napakah! Če tisti, ki skoči z 10-nadstropnega nebotičnika ugotovi, da je napravil napako pri prvem nadstropju, deseti pa že pri desetem, je bila za enajstega ta šola dolgotrajna in draga. Pozno je spoznal le-to, da ne sme skočiti. Novega pa se ni naučil, saj sedaj ne ve, kaj naj na strehi počne. Ostanimo torej na tleh, na realnih in trdnih tleh.

Gre za gospodarsko organizacijo »Litostroj«, za kolektiv, ki šteje preko 3.000 ljudi. Kaj je Litostroj? Ali je to res rahitična tovarna, ki komaj živi, ki jo skupnost z injekcijami v obliki dotacij komaj preživlja, ker je pač politična tovarna? Končajmo enkrat te diskusije! Litostroj je ugledna organizirana tovarna, ki

Od tov. Janeza Barliča smo prejeli nekaj pojasnil o XXI. in XXII. ustavni spremembi, ki zadevata novo organizacijo tudi v našem podjetju, da bi si o tem vsi delavci ustvarili pravilno predstavo.

je proizvedla množico strojev in naprav ter jih prodala na skoraj vse celine sveta. Vse te naprave normalno, celo zelo dobro delujejo. Naš kolektiv se bori v najostrejši mednarodni konkurenci, in to uspešno. Na inozemskih tržiščih, tudi v zahodni Evropi, dosegamo boljše cene in prodajne pogoje, kot doma v Jugoslaviji. To je Litostroj in za ta Litostroj gre! Čas je, da se tega zavedamo v kolektivu.

Pa si ponazorimo Litostroj z veliko prekoceansko ladjo. Okoli sveta potujemo z ladjo »Slovenija«, ne z motorjem B. W. Ladja ima enega ali več pogonskih motorjev ter več pomožnih motorjev. Glavni motorji poganjajo ladjo k njenemu cilju, pomožni pa skrbijo za to, da glavni lahko nemoteno obratujejo in izkoriščajo svojo energijo za hitrost ladje in zato da energije ne bi razsipali po notranosti ladje. Strojniki negujejo in oskrbujejo vse motorje, glavne in pomožne enako vestno. Tudi zaradi okvare pomožnega motorja ladja lahko izgubi hitrost ali pa celo obstane. Četudi so eni »glavni« in drugi »pomožni«, so si enakovredni, ker glavni brez pomožnega ne more. Delo pomožnega motorja pa je jalovo, če ladja sredi oceana stoji.

Pa poiščimo motorje v Litostroju. Ne bo težko. Že sedanja organizacijska oblika nam kaže glavne motorje, to so FI, PI in PA. Tu skoraj ni potrebna debata. Občutljivejši so pomožni motorji. Kdo ima »pravico« biti TOZD, jasno govorijo amandma-

ji. Ne bomo jih ponavljali. To so PRB, VET, storitvena enota, LINT. Vse te enote po določenih amandmajih imajo pogoje, da postanejo TOZD. Imajo zaključen program dela, določeno specialnost, osnovna sredstva itd., svoje usluge oz. proizvodnjo lahko posredno, pa tudi neposredno prodajajo na tržišču zunaj Litostroja. Formalno se lahko celo odcepijo od matičnega podjetja.

Kako in zakaj se bomo torej odločili? Če ima ladja 3 glavne motorje in od teh eden odpove, bo morala voziti cik-cak, pot se bo do cilja občutno podaljšala, izgubila bo vsaj 1/3 hitrosti.

Če TOZD PI ne bo dobavljala polizdelkov redno in ne najboljše kvalitete, FI ne bo mogla izkoriščati svojih kapacitet. Če PA ne bo mogla svojih vozil več prodajati za devize, ampak le za dinarje, ali ji ne bosta potrebni PI in FI, da bo ustvarila potrebne devize za uvoz delov?

S tem pa bi PI in FI svoje kapacitete lahko še bolj izkoristila. Ali bo n.p.r. konstrukcija konstruirala objekte tako, da bodo TOZD lahko proizvedle proizvod najceneje, najhitreje in najlažje? Ali bo n.p.r. VET pravočasno v zadostni količini preskrbel energijo, ali bo organiziral transport tako, da bodo enote čim lažje in čim hitreje proizvajale, ali bo vzdrževal osnovna sredstva, tako da bodo ta vsak čas lahko obratovala? Bodo ceste preorane, strehe zakrpane, kanali očiščeni?

Kaj pa službe? Te še posebej kritizirajo. Tu sedijo birokrati,

ŠOPEK ZA 8. MAREC (P. Kocjančič)

neproduktivni ljudje, zaradi njih niso osebni dohodki taki, kot bi lahko bili itd. Zavedati se moramo tudi tega, da ladja ne more brez vrvi, posebne opreme, niti brez kuharjev, natakarev in čistilcev. Tudi TOZD ne bo mogla brez administracije; tehnologov, termincev, mezdnikov, knjigovodij in podobnih dejavnosti.

Pomislimo moramo tudi na to, da se lahko primeri, da bi TOZD FI lahko naročil dokumentacijo in polproizvode zunaj Litostroja, PI bi se ukvarjala z blagovno proizvodnjo in zanemarila ulitke za finalno proizvodnjo, PRB se bi pričel baviti s proizvodnjo raket, ker bi to dokumentacijo verjetno dražje prodali, VET se ne bi brigal za strehe, kanale in mala popravila in bi se odločil samo za generalna, t.j. bolj donosna popravila za druga podjetja, IŠ bi šolala kadre za tistega, ki bo bolje plačal, in tako naprej. Kdo lahko odloči o tem? Kakšna bo rešitev, je odvisno od kolektiva Litostroja. Če bodo posamezni delavski sveti stali na trdnih tleh Litostroja in si bodo zadali skupne cilje tako, da bomo vsi istočasno dosegli zastav-

ljeni cilj na osnovi boljšega dela, imamo vse pogoje, da bo litostrojska ladja zaplula hitreje. Tudi ladja lahko pripluje na cilj kompletna ali nekompletna. Prav gotovo bo plula bolj gotovo in hitreje kompletna, kakor pa, če bi plaval vsak del posebej. V tem primeru bo velik del posameznih delov med potjo potonil, tisti, ki bodo prišli do cilja, pa bodo tako obnemogli, da bodo odpovedali od izčrpanosti.

Gre torej za to, kako se bomo dogovorili, kako bomo dogovore izpolnjevali, skratka, kako bomo uravnali medsebojne odnose. Vprašajmo se tudi, če bomo priznali, da eden brez drugega ne moremo, da tudi naš sosed nekaj dela, da bi tudi naš sosed nekaj znal — in to, da ima pravico živeti.

V prihodnje bomo dosegli boljše rezultate le takrat, ko bomo svoje medsebojne odnose uredili tako, da se bo vsak zavedal, da je potreben, obenem pa bo moral vsak svoje naloge seveda tudi vestno izpolnjevati. Litostroj ima zagotovljenih dovolj naročil, nekatere pogodbe segajo že v leto 1974 in 1975. Ker vemo, kaj in koliko imamo prodanega, se moramo dogovoriti, kako bomo prišli do cilja po najkrajši in najbolj gladki poti. Prepričani smo lahko, da bomo z izpolnjevanjem naših planskih obveznosti ob bilanci lahko razpravljali o delitvi osebnega dohodka, saj bomo imeli kaj delati.

Naš kolektiv se je že z dosedanjim delom pogosto izkazal in je vedno na tak ali drugačen način našel potrebne rešitve. V bistvu gre za to, ali bomo samo glasovali za predloge, ki jih bodo postavile posebne strokovne komisije, ali bomo tudi aktivno sodelovali pri izgradnji oz. pri urejanju naših medsebojnih odnosov. Sam naziv TOZD ne pomeni še ničesar, veliko pa pomeni poglobljeno upravljanje in aktivno delo in interes vseh zaposlenih v podjetju.

Zavedam se, da sestavek ne pove nič novega, nič takega, o čemer ne bi v eni ali drugačni obliki že govorili. V bistvu je to povzetek iz razgovorov med delavci in menim, da je prav, da se brez umetničenja in zameglitev pogovarjamo tudi v naših samoupravnih organih. Pogovarjajmo se tako, da bo namen in vsebina TOZD razumel tudi tisti delavec, ki nima posebne politične ali drugačne izobrazbe.

Janez Barlič

SKLEPI

razširjene seje izvršnega odbora sindikata z dne 3. 2. 1972

Izvršni odbor je bil seznanjen s priporočili in gradivom XXI. in XXII. ustavnega dopolnila glede ustanavljanja temeljnih organizacij združenega dela in je sprejel med drugim naslednje:

Sindikalne podružnice so v okviru priprav in razprav dolžne organizirati v svojih podružnicah tovrstno razpravo in obvezno sodelovati pri formiranju TOZD v Litostroju.

Pri razlaganju načel TOZD naj se obrnejo za pomoč na individualne izvršilne organe, ki so zadolženi za izvedbo predpriprav.

Po daljši razpravi je IO sindikata sprejel naslednja stališča:

Naši notranji samoupravni akti naj se prilagode predvideni tabeli o težavnostnem dodatku, ki je predviden v sporazumu, s tem da je minimalni dodatek 5,50 din in maksimalni 3 din na uro.

Izvršni odbor sindikata predlaga najnižji OD 1.000 din.

Izvršni odbor soglaša s predlogom, naj bi znašalo nadomestilo OD za prvih 30 dni začasne zadržanosti od dela, ko gre nadomestilo v breme organizacije združenega dela, najmanj 80 % od osnove.

Regres za letni dopust v letu 1972 naj bi znašal 500 din, s tem da se tudi v letošnjem letu prispeva od tega zneska 50 din za kritje potreb počitniških domov in rekreacijskih objektov.

Regres za prehrano naj bi sprejeli za leto 1972 v višini 35 din na zaposlenega, s tem da se subvencijo uporabi za prehrano med delovnim časom.

Ponovno naj se uvede kolektivno nezgodno zavarovanje delavcev.

Dotacija sindikatu, ki je namenjena za kulturne potrebe, ekskurzije in izlete članom kolektiva, naj bo večja za toliko, kot so bili povečani stroški teh dejavnosti v zadnjih letih.

Izvršni odbor sindikata predlaga, naj bi v bodoče izplačevali

nagrado delavcem, ki gredo v pokoj največ v višini dveh povprečnih plač podjetja. Višina nagrade bi bila odvisna od trajanja zaposlitve. Najmanjši znesek ne bi smel biti nižji od 50 din.

Glede terenskega dodatka je izvršni odbor mnenja, da ga je potrebno preimenovati v zmanjšane dnevnice, ki naj bodo za vse kategorije delavcev enake in ne manjše od 60 din s tem, da se dodatek za ločeno življenje odpravi.

Glede povračila stroškov prevoza na delo in iz dela, je IO mnenja, naj verifikacijska komisija in sindikat ta člen razloži.

Potrebno je narediti poimenski spisek uporabnikov zasebnih telefonov, ki jim dovolijo povračilo stroškov za razgovore v službene namene.

Izvršni odbor predlaga povračilo stroškov za delovne obleke, vendar naj oddelek za varstvo pri delu napravi ustrezen predlog.

Izredni ukrep za izpolnitev planskih nalog

K zadnjim izrednim ukrepom samoupravnih organov objavljamo to pot zapisnik o enem izmed njih.

Ob sprejemanju proizvodnega plana za l. 1972 smo se znašli v položaju, ki ga v taki obliki prejšnja leta nismo poznali. Glede na rezultate v l. 1971 močno povečani količinski plan je z naročili praktično že povsem pokrit, v dobršni meri pa tudi že za l. 1973. Pri tem ugotavljamo velike primankljaje v kapacitetah posameznih delavnic. Ob tem problemu so stopila v ozadje vsa druga vprašanja, ki sicer tudi obstajajo in o katerih smo enako kot prejšnja leta tudi spregovorili: material, stroji in oprema, proizvodnost, kvaliteta, disciplina itd. Najbolj kritičen je položaj v pločevinarni in mehanski obdelavi. Novih konstrukcijskih ključavničarjev in varilcev nam še ni uspelo vključiti med naše sodelavce, zato je plan 4500 t zvarjencev za l. 1972 ostal kritična postavka.

Podobno velja za mehansko obdelavo. Leta 1969 smo imeli na strojih v mehanski obdelavi zaposlenih 305 delavcev, danes komaj 222. Kazalec izmenske zasedbe, ki se je pred leti blizal vrednosti 2, je danes komaj 1,2.

Upravni odbor in delavski svet sta pomanjkanju delavcev posvetila vso pozornost. Sklep, ki ga je na zadnji seji sprejel DS, da je treba v mehansko obdelavo za približno 6 mesecev pritegniti vse tiste naše sodelavce, ki so svoj čas že delali na delovnih mestih, za katere iščemo danes novih delavcev, ali pa na sedanjih delovnih mestih niso dovolj zaposleni.

Medtem ko predlogi za rešitev stanja v pločevinarni še niso izdelani, so ukrepi za mehansko obdelavo v teku.

Težišče akcije bo na vključevanju strugarjev. Vedeti moramo namreč, da se za ca. 80 % naših elementov delovni pro-

ces v mehanski obdelavi prične s struženjem. Opravljena operacija struženja na obdelovancu šele omogoča naslednje operacije: rezkanje, vrtanje, brušenje itd. Brez zadosti močne strugarne je ostale oddelke v mehanski obdelavi nesmiselno jačati.

Uspeh začete akcije bo odvisen od več dejavnikov.

Na prvem mestu je brez dvoma podčrtati odziv, na katerega bo akcija naletela pri tovariših, ki bodo povabljeni, da v njej sodelujejo. Brez njihove prizadevnosti na začasnih novih delovnih mestih, bo kolektiv zastoj priča kolektiv rezultat. Upamo, da bodo sklep DS razumeli v vsej njegovi pomebnosti in da pričakovani kolektiva ne bodo razočarali.

Nadalje je poudariti tudi vlogo, ki jo bodo morali odigrati oddelki, iz katerih bo nekaj tovarišev odšlo. Kljub številčno slabši zasedbi bodo morali najti načine in pota, kako delo vseeno opraviti z dodatno prizadevnostjo in iznajdljivostjo, da ne bo prišlo do zastojev.

Še posebej pa je opozoriti na mehansko obdelavo, ki mora tovarišem, ki ji prihajajo na pomoč, zagotoviti pogoje, da bo njihov vključitev dala rezultate. Tu ne gre samo za strokovno vodenje in organizacijo. Veliko bolj je to vprašanje vzdušja, ki bo tovariše v delavnicah pričakalo. Vzdušje pa ustvarjajo ne samo delovodje in obratovodje, temveč še bolj dosednji delavci. Vemo, da bo za marsikoga prehod težaven, zato pa mu naj iskrena pripravljenost za pomoč ta korak olajša.

Le s skupnimi prizadevanji in prepričanjem, da je sklep DS pravilen in sprejet ob pravem času, bo mogoče na koncu akcije pokazati tudi rezultate, ki bodo koristili vsemu kolektivu.

Darinko Kolbl, dipl. ing.

Organizacija montaže viličarjev in preoblikovalnih strojev

(Nadaljevanje iz prejšnje št.)
Niso odveč razmišljanja, da bi proizvodnjo viličarjev do leta 1975 zvišali na 1000 kosov, kar

pomeni, da se mora stopnja rasti zvišati, ter bi na ta način do leta 1975 dobili naslednje količine:

II. varianta:

Proizvod	1971	1972	1973	1974	1975	Skupaj 1971-1975	Odnos 1975:1971
V 2 t	90	120	280	390	510	1390	566
V 3,5 t	90	100	220	275	400	1085	411
V 5 t	60	70	100	120	150	500	250
Skupaj:	240	290	600	785	1060	2975	442

S tako pospešeno rastjo proizvodnje bi bile količine, ki bi jih v letu 1971 proizvedli, za 4,4-krat višje od količin proizvedenih v letu 1971. Leto 1972 in del leta 1973 bi porabili za pripravljanje na višjo proizvodnjo. Višja proizvodnja bi bila rezultat učinkovitejših organizacij poslovanja,

proizvodnje oz. dela in ne rezultat povečanega fizičnega ali drugačnega napora proizvajalcev.

Količine viličarjev (V 2, V 3,5 in V 5) po prvi varianti po planu proizvodnje leta 1971 do 1980 bi bile leta 1971, 1975 in 1980 (izražene v tonah):

Proizvod	1971		1975		1980	
	kosov	ton	kosov	ton	kosov	ton
V 2 t	90	297	280	924	510	1683
V 3,5 t	90	450	220	1100	400	2000
V 5 t	60	426	100	710	180	1465
Skupaj	240	1173	600	2734	1060	5148

Po drugi varianti bi že leta 1975 proizvajali 5148 ton (1060 kosov) t. j. količine, ki so predvidene po prvi varianti za leto 1980.

Razvoj proizvodnje preoblikovalnih strojev

Rast proizvodnje preoblikovalnih strojev je podobna rasti proizvodnje viličarjev. Stopnja rasti proizvodnje preoblikovalnih stro-

jev znaša letno od 25 do 50 %. Planirana količina 1200 ton za leto 1972 predstavlja 50 % rast v primerjavi s količino, ki bo proizvedena leta 1971 (800 ton). Ob slabi organizaciji proizvodnje in poslovanja bo zahtevala od vseh velik fizični in duševni napor. Po letu 1972 se bo rast proizvodnje zmanjšala in bo znašala 25 do 33 %. Količine do leta 1975 bi bile naslednje (v tonah):

Proizvod	1971	1972	1973	1974	1975	skupaj od 1971-1975
Preoblikovalni stroji*	800	1200	1600	2000	2500	8100

*Plan je bil objavljen v časopisu LITOSTROJ.

V primerjavi z letom 1971 bi se količine predvidene v letu 1975 povečale za 3-krat.

Že do zdaj proizvedene količine (240 kosov viličarjev in 800 ton preoblikovalnih strojev 1971 leta) zahtevajo urejenost proizvodnega procesa izdelave polizdelkov in obdelovancev; urejenost v dobavi materiala ter delov (tuja dobava).

Urejenost na predhodnih fazah poslovanja, kot so konstruiranje, tehnologija, dokumentacija, zaloge, sprožitev procesa itd., je pogoj za urejenost proizvodnje in montaže viličarjev ter preoblikovalnih strojev.

Predlog organizacije poslovanja in proizvodnje viličarjev

Predlog organizacije poslovanja in proizvodnje viličarjev obravnava idejo organizacije, ki temelji na:

1. Proizvodni elementov na zalogo (polizdelkov, obdelovancev, sklopov, podsklopov).
2. Zamenljivosti delov in sklopov.
3. Zaprtosti delovnih mest montaže.

Proizvodnja elementov in sklopov na zalogo

Z zalogo materiala, polizdelkov (ulitkov, zvarjencev, kovancev), delov (tuja dobava) in sklopov težimo k:

- pravočasni dobavi materiala za izdelavo polizdelkov in obdelancev.
 - pravočasni dostavi obdelancev in delov (tuja dobava) na delovna mesta montaže sklopov (podsklopov).
 - pravočasni dobavi obdelancev delov (tuja dobava) in sklopov na delovna mesta montaže proizvoda.
- Omenjeno je možno doseči na dva načina:

- polizdelkov (ulitki, zvarjenci, kovanci)
- obdelancev
- delov (tuja dobava)
- sklopov

Pri skladiščenih količinah so oblikovane nove, doslej pri nas pri oblikovanju zalog neznane količine. Gre za signalne in varnostne minimalne količine materiala, delov, obdelancev in sklopov. Obe količini sta odvisni od frekvence porabe materiala, delov, sklopov itd.

Signalna količina oz. zaloga opozarja na potrebo naročila za dobavo materiala in delov za izdelavo polizdelkov, obdelancev ter montažo sklopov. Signalna količina sme biti tolikšna, da poraba pred dobavo novih količin ne presega varnostne količine. Z varnostno količino krijemo še eventualne nenormalne motnje (zastoja) v procesu poslovanja in proizvodnje.

Skladišča in skladiščnik

Proizvodnja na zalogo terja organizacijo naslednjih skladišč:

- skladišče polizdelkov (ulitkov, zvarjencev, kovancev)
- skladišče delov (tuja dobava)
- skladišče obdelancev
- skladišče podsklopov in sklopov.

S knjigovodsko tehniko tekoče spremljamo gibanje dobave in porabe zalog. Stroški vezave sredstev so poglavitna pomanjkljivost sistema delov na zalogo, vendar se stroški znižujejo z višjo poslovno, skrajševanjem rokov in zniževanjem lastne cene.

Skladiščnik skrbi za skladišče. On sproža proces in naroča material v odvisnosti od porabe in dobave.

Zamenljivost delov in sklopov

Proces proizvodnje in montaže je racionalen le, če ni moten. Zato je nabiranje zalog bistveno za kvaliteto in točnost izdelave delov in točnost elementov. Kvaliteta in točnost izdelave je bistveni faktor za oblikovanje zalog. Kvalitetno izdelani deli omogočajo vgrajevanje delov in sklopov brez dodatne obdelave v montaži (vrtanje, vrezovanje navojev, varenje, prilagovanje različnih delov ali celo obdelave kot struženje, brušenje itd.). Omenjeno velja le, če so dimenzije oz. tolerance prilagojene funkciji elementa, sklopa in proizvoda.

Da bi pa izdelali zamenljive dele in sklope, moramo:

- a) urediti tehnično dokumentacijo, in sicer:
 - izdelati načrte za sleherni element (tudi hidravlične instalacije, razen standardnih delov)
 - določiti dimenzije in oblike vseh elementov in kvaliteto površin,
 - izpopolniti sistem kotiranja in osvojiteljski sistem baz,
 - k urejenosti bodo prispevali tudi višjo raven standardiziranosti in tipiziranosti delov in sklopov ter višja stopnja unificiranosti. Omenjeno predvsem vpliva na znižanje asortimana materiala, dimenzij orodja in s tem na količino orodja itd.
- b) Urediti tehnološko dokumentacijo.
- c) Urediti orodje in merila.

(Konec prihodnjič)

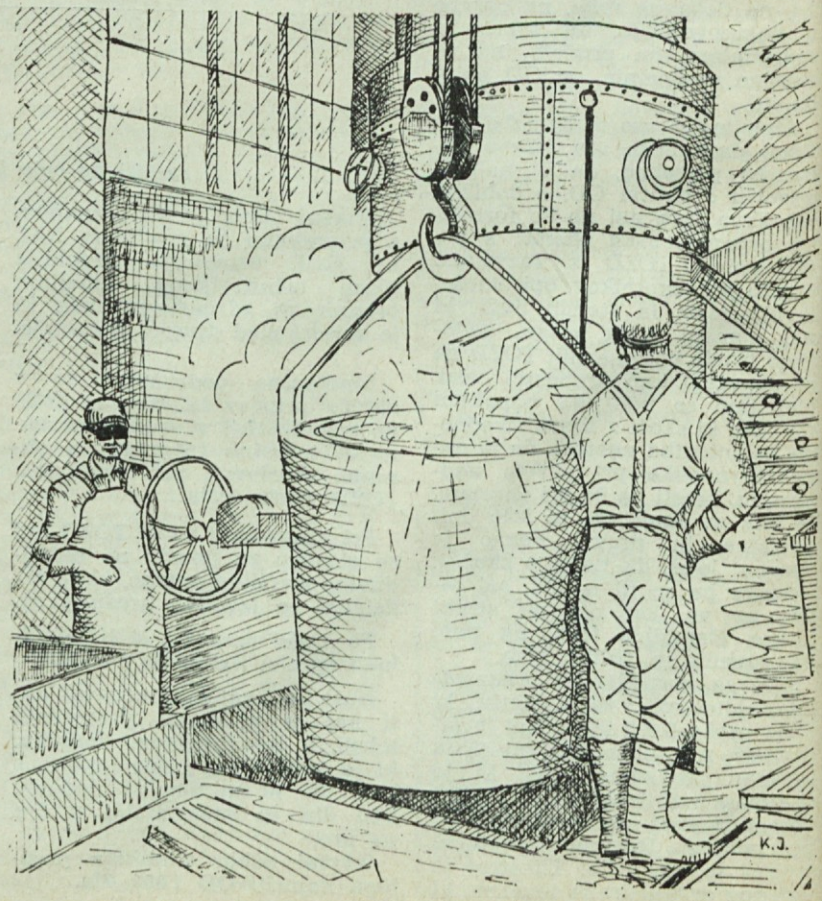
Delo za več let

Ljubljanski dnevnik je ob koncu januarja objavil naslednjo vest:

Pri Litostroju menijo, da bodo letos prodali na tuje okrog tretjino proizvodnje. Gre predvsem za izvoz investicijske opreme, kot so turbine, dvigala, hidravlične stikalnice in dieselski motorji. Tako bo poslal letos Litostroj velike turbine na dve hidroelektrarni v Argentini in Keniji, 56 pomožnih ladijskih motorjev bo prodal Romuniji, 5 velikih dvigal v Pakistan in dve dvigali v Belgijo. Li-

tostroj pričakuje, da bo še letos sklenil pogodbe za opremo štirih hidroelektrarn v skupni vrednosti 4 milijone dolarjev in ureditev črpalnih postaj v Egiptu v skupni vrednosti približno 10 milijonov dolarjev. Prav tako je v pripravi pogodba za prodajo hidravličnih stiskalnic in dieselskih motorjev v SZ.

Litostroj si bo tako priskrbel delo za več let in kmalu utegne prodati na tuje kar polovico svoje osnovne dejavnosti.

Da bi izvedli nekaj o ženskah v Litostroju, o njihovih srečnih pa tudi nesrečnih trenutkih, smo šestim Litostrojčankam zastavili naslednja vprašanja:

1. Koliko časa ste že v Litostroju?
2. Kako vskladite svoje delo doma z delom v tovarni?
3. S čim ste v Litostroju zadovoljni in s čim ne?
4. Kaj vam najbolj greni življenje?

Vera Peterka — fotografinja v oddelku službe kvalitete.

1. V Litostroju sem devet let.
2. Čeprav stanujem v centru mesta, izgubim veliko časa na poti iz službe do doma, saj moram celo prestopati. Sina imam v šolskem vrtcu, toda vseeno imam mnogo premalo časa za vzgojo sina. Če si utrgam več časa za sinovo vzgojo, mi ga seveda primanjkuje za temeljito gospodinjstvo. Sicer nisem proti temu, da bi ženske hodile v službo, toda vseeno menim, da je 8-urni delavnik predolg, posebno še za tiste matere, ki imajo številno družino.
3. S svojim poklicem sem zadovoljna, nisem pa zadovoljna z osebnimi dohodki v našem podjetju.
4. Mene osebno najbolj grize to, da imam vedno premalo časa, ki bi ga lahko posvetila svojemu otroku.

Slavka Sedej — operaterka v IBM.

1. V Litostroju sem že kar polnih 22 let.
2. Imam trinajstletnega sina, ki hodi v 7. razred osnovne šole Toneta Čufarja. Pred časom je obiskoval drugo šolo, toda zaradi bolj ugodnega šolskega turnusa, tako zame kot zanj, oba sva dopoldne zdoma, on v šoli, jaz v službi, sem sina vpisala v šolo Toneta Čufarja. S sinom

imam res srečo, zelo je priden in ubogljiv. Z njegovim popoldanskim prostim časom nimam težav, saj sem ga včlanila v drsalni klub Olimpije. To športno udejstvovanje mu vzame precej prostega časa, pa še zelo priporočljivo je za fantovo zdravje.

3. Delo mi je kar po volji, pa tudi s sodelavci se dobro razumem, saj drugače ne bi mogla

Besedo imajo ...

Dne 8. marca praznujemo dan žena. Vsako leto vsaj en dan skušajo moški biti taki, kakršne bi hotele imeti ženske, in za 8. marec ženske slišijo toliko lepih besed kot že leto dni nazaj ne, toliko trdnih obljub in daril, da je skoraj preveč za en sam dan.

O Litostroju imajo ljudje večkrat napačno mnenje. Tako so nekdanj mislili, da proizvajamo le turbine in pri tem pozabljali na žerjave, diesel motorje, črpalke, stiskalnice itd., nato so govorili, da se ukvarjamo le z montažo avtomobilov, pri tem so pozabili na vsjo našo klasično industrijo. Marsikdo je tudi prepričan, da je v našem podjetju zaposleno zelo malo žensk, no, to seveda ne ustreza resnici, saj je med več kot 3000 zaposlenimi kar 580 žensk, ki se v Litostroju pehajo za svoj vsakdanji kruh na raznih delovnih mestih.

biti v tem oddelku že 18 let. Precej pripomb pa imam na osebne dohodke. V zadnjem času so se res malo izboljšali, a žal ne dovolj. V novem sistemu dela moramo prenašati večji hrup, tudi nova tla so trša, a težavnostni dodatek je prenizek.

4. Življenje mi najbolj greni pomanjkanje ustreznega stanovanja. S sinom stanujem v litostrojskem bloku, toda majhni sobici že dalj časa ne ustrežata, zato sem že pred časom prosila podjetje za bolj ustrezno stanovanje. Obljubljajo mi, sicer obljubljajo, da bom prišla kmalu v poštvo za stanovanje, toda fant raste. Vsak dan je večji, rad bi študiral, jaz tudi nisem več mlada. Čez šest let bom odšla v pokoj in prihodnosti me je kar malo strah.

Magda Kreft — socialna delavka.

1. V podjetju sem zaposlena 12 let.
2. Opravljam delo socialne delavke, ki je psihično naporno in pridem pogosto domov precej utrujena. Posledice moje utrujenosti morata prenašati moja dva sinova in mož. Moje delo se ne konča vedno ob 14. uri, ko zapustim podjetje, saj imam večkrat seje in posvetovanja tudi v popoldanskem času. Poleg rednega dela, moram spremljati strokovno literaturo in spremembe zakonov največkrat tudi doma, ob večerih, ko vsi že počivajo. Seveda pa poleg tega doma še gospodinjim, kar ob možu in in dveh otrocih, kljub njihovi pomoči ni vedno lahko. Pogosto se zgodi, da je zame dan prekratek. Vendar nad vsem tem ne tarnam. Svojo družino imam rada in tudi svoj poklic opravljam z veseljem.

3. Na delovnem mestu sem zadovoljna, kljub temu da je delo z ljudmi težko in ne rodi vedno uspehov, vendar kljub razočaranjem ne kaže obupati. Želela bi, da bi bilo več razumevanja za socialno problematiko in bi jo lahko v več primerih reševali skupinsko ne pa od primera do primera, kot je to pri nas praksa. Prav tako nisem zadovoljna z varstvom otrok, ki je neurejeno in pomanjkljivo; z zdravstvom, saj moraš z otrokom čakati po več ur, da prideš do zdravnika, itd. O enakopravnosti med mošči in ženami pa raje ne bi govorila, ker ta sicer po zakonu obstaja in smo pred zakonom vsi enaki, žal pa nam življenjski pogoji te enakosti ne dopuščajo.

4. V osebnem življenju si želim zdravo družino in da bi bilo varstvo otrok čimprej urejeno, da mi 10-letnega otroka ne bo potrebno puščati brez nadzorstva. Verjetno pa je to splošna želja vseh mater.

Marija Glavač — tajnica v obratih montaže.

1. V Litostroju sem že 11 let.
2. Še preden grem v službo peljem svoji deklici, ena ima pet let, druga pa šest, v litostrojski otroški vrtec. Ker vstaneta punčki že tako zgodaj, topli posteljici morata zapustiti že ob 5.15 ju spravim zvečer spat že ob sedmih zvečer. Ko se vrnem iz službe domov, mi je popoldanski čas vedno prekratek. Ker se moram posvetiti vzgoji svojih punčk, moram marsikdaj potegniti kar precej v noč. Po mojem mnenju bi bilo primerno, da bi ženske začele delati šele ob osmih, saj bi v tem primeru otroci spali lahko kar dve debeli uri več. Moram reči, da me kar malo skrbi, kako bo s starejšo punčko takrat, ko bo morala sama v šolo.

3. S svojim delom in sodelavci sem zelo zadovoljna, z osebnimi dohodki pa ne. Prav tako mi ni všeč to, da je v našem podjetju vse preveč izdelkov narejenih le na pol, nato pa le-ti ležijo dlje časa nedokončani. Zdi se mi tudi, da imamo v primerjavi z drugimi podjetji, pri nas v Litostroju premalo dopusta. Naj še nekaj povem o prazniku žena. Večkrat se primeri, da moški mnogo govorijo o praznovanju tega dne, ko pa gre za organizacijo praznovanja ali kaj temu podobnega pa zopet vse pade nazaj na ženske rame. Tudi to mi ni všeč, da so v osebnih dohodkih med moškimi in ženskami vse previsoke razlike.

4. Ne vem, kako naj bi odgovorila na vaše vprašanje, morda me najbolj peklji to, da sem ostala sama z dvema otrokoma in da je vsa skrb za njiju na mojih ramah. Ko je človek v mlajših letih, ima mnogo iluzij, pa kaj bi govorili, saj jih imam še vedno.

Mira Prhaj — administratorica v prevzemnem oddelku nabave.

1. V Litostroju sem 11 let.
2. Popoldne mi kar prehitro mine, saj moram kar takoj skuhati kosilo za moje tri otroke. En otrok ima šolo dopoldne, en popoldne, najstarejša hčerka pa hodi k sreči že v službo. Prav gotovo bi bilo bolje, če bi zaradi vzgoje otrok lahko ostala doma, toda prepričana sem, da otroci marsikaj lahko »ušpičijo« tudi, če si venomer z njimi.

3. S svojim delom sem zadovoljna, pa tudi s sodelavci, žal pa plača ni tolikšna, kot bi si jo želela. V našem podjetju so tudi vse prevelike razlike med osebnimi dohodki moških in

žensk. Nekaj pripomb bi imela tudi na račun vnaprejšnjega načrtovanja letnih dopustov. V spomladanskih mesecih res ne morem še točno vedeti, katerega dne poleti bom šla na dopust. Če se ne prijavim dovolj zgodaj, žal ne dobim prostora v naših počitniških domovih.

4. V življenju me moti in prizadete vsaka krivica, ki se pripeti ali meni ali komu drugemu.

Nevenka Grgič — fakturistka v prodaji avtomobilov.

1. V Litostroju sem deset mesecev.
2. Delovni čas v našem podjetju mi ustreza, saj sem v prejšnjem podjetju delala tudi popoldne in celo ponoči. V službo moram hoditi, saj se dandanašnji z eno plačo le stežka shaja, razumljivo pa je, da bi bilo za sinka mnogo bolje, če bi bila doma. Ko me ni doma, mi otroka varuje teta. Prostora v otroškem vrtcu ne dobim in ne dobim. V otroškem vrtcu Andersen sem vložila prošnjo že pred časom, a so mi po poldrugem letu odgovorili, da žal ni prostora.

3. S svojim delom sem zadovoljna, saj mi je delo z ljudmi zelo všeč, odnosi s sodelavci so tudi izredno dobri. Naj povem, da imam na prejšnje podjetje

slabe spomine, v Litostroju pa sem še premalo časa, da bi videla morebitne pomanjkljivosti. Da, da, zaenkrat sem z vsem zadovoljna.

4. Z možem stanujem pri njegovih starših, bi pa rada čimprej prišla do stanovanja. Dve stvari mi pravzaprav grenita življenje — pomanjkanje stanovanja in neurejeno varstvo najinega otroka. Upam, da bo problem otroškega varstva do jeseni rešen.

Sklepi sekretariata ZK

sprejeti na razširjeni seji dne 8. 2. 1972

Sekretariat organizacije ZK Litostroj je na razširjeni seji, kjer so bili navzoči tudi novo izvoljeni sekretarji osnovnih organizacij, obravnaval gradivo XXI. in XXII. ustavnega dopolnila in sprejel naslednje sklepe:

- Člani ZK so dolžni v svojih osnovnih organizacijah v okviru priprav na prehod na TOZD poskrbeti, naj člani ZK Litostroja uporabljajo material, ki je na razpolago pri vodstvih organizacij.
- Sekretariat ZK Litostroj podpira zamisel o formiranju TOZD in rokovnik, ki je bil sestavljen za izvedbo posameznih faz dela do dokončnega formiranja TOZD.
- Člani sekretariata menijo, da je treba glede ustanavljanja TOZD omogočiti slehernemu proizvajalcu, da v razpravah pove svoje predloge. Vodstva sektorjev in družbeno-politič-

ne organizacije so dolžne organizirati take razprave.

Sekretariat je nadalje obravnaval tudi samoupravni sporazum in naslednja stališča:

- Sekretariat se v celoti pridružuje akciji za izvedbo urniščevanja samoupravnega sporazuma, tako da se določila, ki niso usklajena z našimi internimi akti, uskladijo na način kot predvideva sporazum.
- Člani ZK Litostroja so dolžni, da se s problematiko seznanijo ter stališča svojih organizacij posredujejo samoupravnim organom, ki bodo na osnovi širših razprav, uzakonili stališča v naših internih samoupravnih aktih.

Sekretariat je razpravljal o pripravah na letno konferenco ZK Litostroja, ter sprejel naslednja pojasnila in sklepe:

- Razpravljati o tem in svoja stališča prenašati na vsa področja svojega dela.

Pri razlaganju načel TOZD:

- Člani sekretariata so bili seznanjeni s potekom konferenc po osnovnih organizacijah in njenimi izvoljenimi sekretarji in sekretarji.
- Sekretariat je pregledal predloge osnovnih organizacij za člane TK ZK Litostroja ter ugotovil, da je predlaganih 19 kandidatov, od katerih bo izvoljenih 15 članov. Struktura predlaganih je zelo primerna. Konferenca ZK Litostroja naj bi bila v četrtek, 24. februarja 1972, ob 16. uri v dvorani IC.
- Ugotovljeno je bilo, da je v osnovnih organizacijah izvoljenih 78 delegatov. Sekretariat je razpravljal tudi o povabljenih domačih in zunanjih gostih.
- Sprejet je bil sklep, da se na konferenci izreče pohvala članom ZK Litostroja, ki so že nad 25 let v organizaciji ZK. Kupili naj bi knjige v vrednosti do 200 din, kar naj bi plačali iz članarine.

Talni transportni stroji

Delo projektivnega oddelka se razlikuje od dela v drugih projektivnih oddelkih. S ponudbami za zunanje naročnike se skoraj ne ukvarja, težišče dela leži v razvoju novih objektov, v pripravih dolgoročnih kooperacij za proizvodnjo vilicarjev in v izboljšavah in izpopolnjevanju strojev iz programa, ki se trenutno izdeluje. Rezultati so vidni v novih prototipih, pri izdelavi večjih serij in uvajanju nove tehnologije v proizvodne procese.

Prototip novega vilicarja nosilnosti 5 Mp bomo montirali v začetku leta 1972. Vilicar bo po zunanjih merah manjši od obstoječe tipe, vgrajenih bo imel precej novih sklopov, npr. motor TAM F4L 413R in dvobrzinski hidrodinamični menjalnik »14. oktobar« Kruševac sta dva izmed najznačilnejših sklopov iz najnovejšega proizvodnega programa teh podjetij. Vilicar bo imel veliko hitrost dvigovanja ter veliko storilnost pri delu. V letu 1972 pričakujemo naročilo nulte serije 20 kosov. Nova tipa je izredno perspektivna za domače in tuje tržišče, saj je po svojih karakteristikah enakovredna inozemskim izvedbam.

Kooperacija OM — Litostroj pri izdelavi vilicarja nosilnosti 12 Mp je značilna v tem, da uvaža delitev proizvodnje sestavnih delov vilicarja. Litostroj je konstruiral in izdeluje ter montira vse karakteristične dele vilicarja, OM pa konstruira, izdeluje ter montira motor in dele, ki so vezani na motor, ostale, v glavnem dele iz serijske proizvodnje vozil, pa nabavljamo pri tretjih proizvajalcih. Končni izdelek montiramo lahko v obeh podjetjih. Dokumentacija je skupna, dvojezična, vsak konstrukcijski oddelek je izdelal končno dokumentacijo za svoj obseg dobave, ki sestavlja končni proizvod. V letu 1971 smo izdelali nulto serijo 30 kosov (20 kosov za OM, 10 za Litostroj). Tehnološko je izdelava vilicarja precej težka, prevzem gotovih izdelkov pa izredno zahteven. Kljub skrbni kontroli smo dobili nekaj obvestil, da je na odpredanih delih potrebna še dodatna obdelava, ker jih drugače ni mogoče v redu sestaviti.

V letu 1972 pričakujemo naročilo serije 50 kosov po teži ca. 400 t, po vrednosti pa preko 250.000.000 lir. Za izpolnitev teh obveznosti bo potrebno uvesti določene ukrepe v proizvodnji in kooperaciji.

Kooperacija Balkankar-Litostroj pri izdelavi vilicarja za nosilnost 2 Mp je v pripravi že celo leto in temelji na osnovi 100 % zamenjave, značilna pa je zopet delitev dela. Tako bo Balkankar izdeloval vse nosilne dele z dvigalnim mehanizmom in šasijo, Litostroj pa bo konstruiral in izdeloval pogonsko os, dvobrzinski menjalnik in dele za vgradnjo torne in hidrodinamične sklopke. Pri tretjih proizvajalcih bomo nabavljali motor in njihovo opremo: za jugoslovansko tržišče pri IMR — Beograd, za SEV pa v SSSR in NR Bolgariji. Konstrukcijsko je naš obseg dobave zelo zahteven, saj mora biti transmisija prilagojena za tri različne motorje. Vloženih je bilo precej naporov za uporabo enakih delov v vseh treh izvedbah. Litostroj stoji pred težko nalogo. Pripraviti bo moral serijsko proizvodnjo menjalnikov in pogonskih osi. Ko bo kooperacija v polnem teku, pričakujemo naročilo do 2000 kosov letno. Kooperacija je izredno perspektivna, saj obstaja možnost sodelovanja s tržiščem SEV za daljše obdobje. Roki za izdelavo prototipov so zelo kratki. V februarju 1972 bi morali izdelati 5 kosov transmisij ter pripraviti prototip vilicarja za jugoslovansko tržišče. V letu 1972 predvidevamo nulto serijo menjalnikov (40 do 50 kosov), v letu 1973 bi se morale pričeti že redne dobave. Izdelava tolikšne količine enakih sklopov ni možna brez temeljite tehnološke priprave, nabave novih strojev za izdelavo in brušenje zobnikov. S temi nalagami se ukvarjajo drugi oddelki; upamo, da bodo njihovi napori kmalu realizirani. Končni efekt tega sodelovanja naj bi bile visoka kvaliteta izdelkov, nizka cena ter konkurenčna sposobnost za svetovno tržišče.

Izmed drugih zanimivosti naj omenimo še to, da je razvoj menjalnika za Balkankar omogočil projekt industrijskega traktorja

izredno majhnih dimenzij. Imel bo velikost vilicarja 2 Mp. Traktor je bil projektiran na vprašanje Luke Reka, ki se je zanimala za 100 kosov takih strojev in jih namerava vključiti v interni transport za vleko prikolic in potiskanje vagonov.

Izdelali smo ustrezno ponudbo, v letu 1972 bomo pripravili nulto serijo 10 kosov. Nekaj teh strojev bomo poslali v preizkus različnim interesentom.

Vsestransko zanimanje za težje vilicarje se odraža tudi na raznih specialnih zahtevah za lesno industrijo. Za tehnološki proces izdelave ivernih plošč se za ekonomsko izkoriščanje skladišnega prostora potrebuje vilicar V 7,5 Mp z višino dvigavanja 7 m. Po začetnih raziskavah — pomisli so bili v glavnem tehnološki izdelave ustreznih vodil in dvigalnega cilindra — se je izkazalo, da je izvedba možna. Pričakujemo naročila takšnih vilicarjev za različna podjetja, ki se ukvarjajo z izdelavo ivernih plošč v Jugoslaviji.

Oddelek se poleg navedenih del ukvarja tudi z razvojem novega hidravličnega bagra, s prostornino žlice 0,63 m³, močjo motorja 80 KS in s celokupno težo 14 Mp. Stroj bo najmoderneje tehnične zasnove, bo interesanten za domače in tuje tržišče, sestavljen pa pretežno iz opreme, ki jo izdeluje domača industrija motornih vozil. Za uresničitev je potrebnih 4 do 5 % delov iz uvoza, kar je malenkostno večji odstotek od vrednosti, ki se uvaža za druga vozila talnega transporta.

Tehnični sektor pripravlja tudi reorganizacijo proizvodnje serijskih izdelkov. Reorganizacija zajema vsa dela in naloge od nastanka novega izdelka, konstruiranja, izdelave prototipa, organizacije prototipne delavnice in preizkušanja strojev, izdajanja naročil, proizvodnje delov in kooperacije ter izdelave delov na montažno skladišče in montažo po naročilu prodajnega oddelka. Zajeti sta tudi izdelava rezervnih delov in servisna služba. Zajeti bi bilo potrebno tudi ustrezno finančno službo, ki bi zasledovala ekonomsko uspešnost te sodelave. Menimo, da bi ustrezna organizacija serijske proizvodnje omogočila plansko naročanje materiala, plansko zasedbo strojev in hitrejšo obračanje kapitala.

Marko Goljar, dipl. ing.

Črpalne naprave

V prvih devetih mesecih 1971. leta je bilo v oddelku za črpalne naprave izdelano ponudb za 6020 t črpalk in ostale opreme črpalnih postaj. Naročil je bilo v tem obdobju sprejetih v vrednosti nad 34 milijonov din. Po vrednosti odpade od ponudb 63 odstotkov na domači trg, 37 odstotkov pa na izvoz.

Nekaj pomembnejših objektov, za katere smo na področju črpalk dobili naročila v l. 1971, je razvidno iz naslednjega pregleda:

Objekt	Teža opreme v t
ČP Pančevo	158
Vodovod Kragujevac	59
Črpalna za	
Železarno Sisak	47
ČP Dubica	44
ČP Karaš	54
ČP za dok	
Chittagong	90
(Vzh. Pakistan)	

Od večjih ponudb, ki smo jih izdelali v letošnjem letu, pri katerih pa do sedaj še ni prišlo do naročila, omenjamo naslednje: 14 črpalk za Vodovod Beograd v teži 83 t, opremo za 3 črpalne naprave za DTD, Novi Sad v teži 185 t ter dve akumulacijski črpalni z opremo za ČP Lisina v teži 175 t. V obdelavi pa so še ponudbe črpalk za NE Krško in to za 3 inozemske firme, ki bodo nastopile kot glavni ponudniki celotne opreme za to nuklearno elektrarno (KWU, Zah. Nemčija ter General Electric in Wistinghouse, ZDA).

Od inozemskih ponudb velja omeniti ponudbo za 11 ČP za Egipt, ki smo jo obdelovali več mesecev. Zahteve interesenta so bile namreč takšne, da smo morali izdelati 90 risb in 19 diagramov.

Teža samo strojne opreme je 1840 ton. Razen strojne opreme pa smo ponudili tudi elektroopremo in vse potrebne gradbene objekte. Za obdelavo ponudbe za gradbeno dela smo angažirali egiptovsko gradbeno podjetje. Za dopolnitev ponudbe s stroški za carino, transport v Egiptu in za tam izdelani del opreme (cevi 300 ton) ter za dokončen dogovor z egiptovskim gradbenim podjetjem in vključitev njihove ponudbe v našo so v začetku decembra odpotovali v Cairo predstavniki našega podjetja in R. Končarja.

V obdelavo ponudbe smo vložili veliko truda predvsem tudi zaradi tega, ker ga finansira mednarodna banka, tako da bo vsa oprema plačana v trdni valuti. Zaradi tega je seveda treba računati z zelo veliko konkurenco.

Z našimi dosedanjimi dobavami črpalk, posebno z opremo za 55 črpalnih postaj v Delti Nila in z opremo za 8 črpalnih postaj s poševnimi propellerskimi črpalkami (kakršne so predvidene tudi za navedenih 11 ČP) so Egipčani zelo zadovoljni, vprašanje pa je, če bomo s ceno konkurenčni. V zadnjih desetih letih so se namreč jugoslovanske cene zelo dvignile, medtem ko se inozemske cene za tovrstne proizvode niso dvignile za toliko. Da bi na področju črpalk postali konkurenčnejši (tudi na domačem tržišču čutimo čedalje večjo konkurenco), bomo v bodoče morali vlagati mnogo več v razvoj kot doslej, tako v projektivi kot tudi v tehnologiji. Naši ulitki so pretežki (črpalke so pretežno v liti izvedbi!), dodatki za obdelavo v povprečju dvakrat večji kot v tujini, obdelujemo pa na zastarelih strojih, tako da so obdelovalni časi mnogo daljši kot v tujini. To navajamo zaradi tega, ker v podjetju mnogi menijo, da je za nekonkurenčnost v glavnem kriva projektiva.

Projektivni oddelek za črpalke pa bi potreboval več novih sposobnih sodelavcev, da bi mogla skupina projektantov delati samo na razvoju. Samo v letu 1971 je ta oddelek izgubil 3 sodelavce, od tega dva s skoro 20-letno prakso na področju črpalk.

Razen pridobitve novih sodelavcev pa bo nujno temu oddelku dodeliti dodatne prostore, da bi se moglo delo normalno odvijati.

Kazimir Ermenc, dipl. ing.

Preoblikovalni stroji

V LETU 1970 SMO IZDELALI 300 t RAZLIČNIH IZVEDB PREOBLIKOVALNIH STROJEV, V LETU 1971 PA ŽE 800 t. ZA LETO 1972 JE PREDVIDENO 1200 ton PREOBLIKOVALNIH STROJEV IN NAPRAV. OD TEGA SMO LANSIRALI V PROIZVODNJO 1250 t.

Za pridobitev te količine je bilo potrebno obdelati za 255.000.000 din ponudb, 155.000.000 din, od katerega je bilo izpolnjenih 20.000.000 din ali 12,5 %. Za izvoz pa smo izdelali 100.000.000 din in realizirali 1,8 %. Rezultati povedo, koliko truda je potrebno vložiti za pridobitev potrebnih naročil.

Med pomembnejše ponujene objekte v izvozu, pri katerih pa stanje naročila še ni odločeno in obstaja upanje, so: kompletni inženiring za izdelavo visokotlačnih posod (jeklenk) z izstiskavanjem v toplem stanju. Tudi na domačem tržišču je nekaj večjih ponudb, za katere so verjetnosti, da bo sklenjeno naročilo.

Pomembnejše naročilo je bilo nedavno sklenjeno za firmo Fanametal Caracas, Venezuela. Naročilo je pomembno, ker je že tretje po vrsti za isto firmo v obdobju dveh let, kar pomeni uspešen prodor in zaupanje našim proizvodom na konvertibilnem področju brez kreditnih aranžmajev.

Dobri izgledi so za uspeh naših proizvodov na tržišče držav članic SEV, za kar pa je potrebno več priprav in so že v teku. Tržišče je zanimivo, ker

ni podvrženo gospodarskim recesijam.

Na področju projektiranja smo pridobili nekaj sodelavcev, ki se uspešno usposablja in vključuje v delo pri razvoju in izdelavi tehniške dokumentacije — prve proizvodne faze. Seveda se obseg nalog hitreje veča kot pridobivanje in usposabljanje sodelavcev. To pa pomeni preobremenjevanje starejših sodelavcev, ker morajo pri povečanem obsegu dela še razdajati znanje mlajšim za čimprejšnjo vključitev. Težava je v tem, da je bila do nedavnega zelo majhna skupina, ki je delovala na razvoju in projektivi preoblikovalnih strojev in jo že majhen priliv nenormalno obremenil. Velika pripadnost dejavnosti je omogočila, da je tudi relativno majhna skupina dossegla vidne uspehe pri lastnem razvoju preoblikovalnih mehanizacij. Posebno pozornost je Litostroj vzbudil z rastavo kompozicije preoblikovalnih strojev na zagrebškem jesenskem sejmu. Prav tako smo se udeležili na prvi razstavi obdelovalnih strojev BIAM v Zagrebu in prikazali celotni program gradnje preoblikovalnih strojev v maketah (delo skupnih oblikovalcev). Na obeh razstavah je bilo veli-

ko zanimanje za dobavo naših strojev kljub močni konkurenci, kar pomeni, da smo uspeli.

Ne bo odveč, če naštejemo jugoslovanska podjetja, ki uvajajo podoben program s področja preoblikovalnih strojev in so kupili licence renomiranih firm:

1. Lola Ribar — Železniki (Specializirano podjetje za gradnjo težkih obdelovalnih strojev)

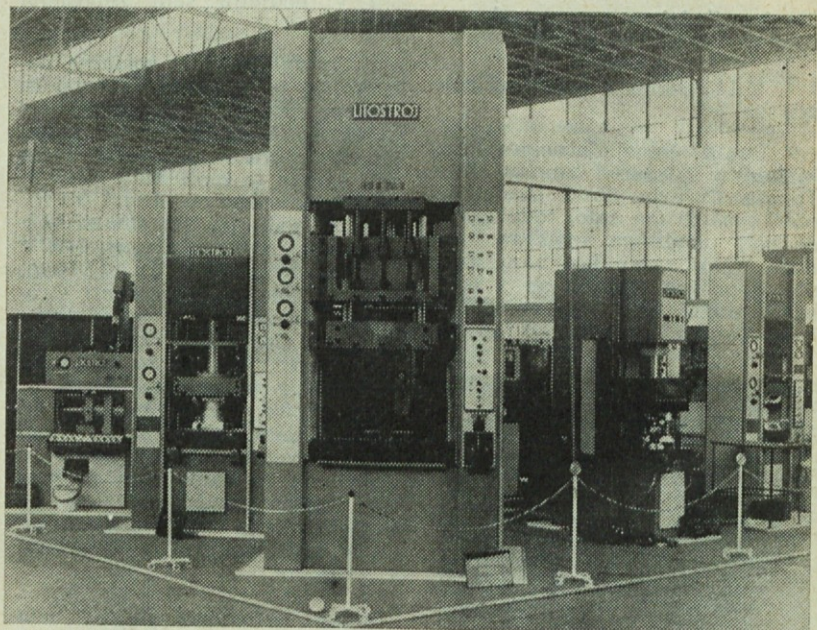
Licence:

1. Dieffenbacher (ZRN)
2. Siempelkamp (ZRN)
3. Krauss-Maffei (ZRN)
4. Weingarten (ZRN)
2. Jelšingrad — Banja Luka
1. Kolly (Francija)
2. Češka licenca
3. Poljska licenca
3. FAM — Novi Sad
1. Clearing (ZDA)
4. Železarna Ravne — Ravne
1. Weingarten (ZRN)
5. Belišče (lastni nastop)
6. Premasunac — Kačarevo (lastni nastop)

Poglavitna naloga, ki nas čaka v letu 1972 je, kako skrajšati dobavne roke in povečati proizvodnost. 25% povečanje proizvodnje že zahteva posebne ukrepe v organizaciji, da ne pride do prevelikih deformacij v proizvodnem poteku, kar lahko privede do katastrofe.

Pomembnejši in potrebni ukrepi za normalizacijo poslovanja so:

1. Zmanjšanje papirnate navlake in zapisovanja.

Asortiment preoblikovalnih strojev litostrojske proizvodnje

2. Povečanje odgovornosti in spoštovanje dogovorov.
3. Zmanjšati jalove čase (tok dokumentacije od ene operacije do druge je neopravičeno predolg, kar pomeni preveč administracije).
4. Urediti skladišča polizdelkov in izdelkov.
5. Oblikovati proizvodne linije po podobnosti proizvodov, to je za hidravlične črpalke, cilindre in ventile.
6. Organizirati montažne linije sklopov, kakor tudi celotnih naprav.
7. Organizirati red na montaž-

nih mestih, tako da bo olajšano delo monterjev pri montaži.

8. Organizirati preizkuševališče sklopov in naprav.
9. Zboljšati površinsko zaščito ter končno barvanje strojev.
10. Omogočiti delovanje servisne službe.

Našteti ukrepi so minimalni pogoji za normalno odvijanje proizvodnega procesa. Če hočemo obdržati začrtano pot, moramo hiteti, ker je že pozno (skoraj prepozno). Nekaj lepo izdelanih strojev pomeni vstopnico za uveljavljanje na tržišču.

Peter Vogrič, dipl. ing.

VARNOST

Novi zakoni in odloki

V veljavo je stopil Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojne materiala in njihovih družinskih članov, ki je bil objavljen v Uradnem listu SRS št. 51/71, dne 30. 12. 1971. Omenjeni zakon prinaša vrsto sprememb, med katerimi pa je najbolj razveseljiva ta, da se omenjeno varstvo razširi in zajame tudi invalide — civilne žrtve vojne, katerih telesna okvara je od 60 do 90 odstotka. Dosedanji zakon je tako varstvo omogočal samo 100-odstotnim invalidom.

Žrtve fašističnega nasilja, civilne žrtve vojne in žrtve vojne materiala imajo po omenjenem zakonu pravico do naslednjih oblik varstva, kot so našteje v zakonu:

1. osnovno denarno pomoč,
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč,
3. dodatno denarno pomoč,
4. zdravstveno varstvo,
5. rehabilitacijo in oskrbnino v zvezi z rehabilitacijo,
6. ortopedski in tehnični pripomočki,
7. otroški dodatek.

Vse civilne žrtve vojne, katerih telesna okvara je posledica bolezni, lahko uveljavijo pravice, ki jim jih daje omenjeni zakon le do 31. 12. 1972, kasneje pa teh pravic ne bodo mogli uveljaviti. Svoje zahteve lahko upravičenci vložijo pri centru za socialno delo, kjer centra za socialno delo ni, pa pri občinskem upravnem organu, ki je pristojen za socialno varstvo, kamor so pristojni po svojem prebivališču. Za vse ostale upravičence pa rok za uveljavljanje teh pravic ostane odprt.

Vsi upravičenci s 60 do 90-odstotno telesno okvaro, ki do sedaj teh pravic niso imeli, lahko uveljavijo svoje pravice pri že prej omenjenem centru oziroma organu. Če bodo vlogo vložili do 31. 3. 1972, bodo imeli priznane za nazaj, to je od 1. januarja 1972. Zato naj upravičenci z vlogami pohite.

Z Odlokom o višini pristojbin, ki se plačujejo za cestna motorna vozila (Uradni list SRS št. 2/72) je sprejeto tudi določilo, da so poleg vojaških vojnih in nekaterih vojaških mirovnih invalidov oproščeni plačevanja pristojbin za cestna motorna vozila (osebni avtomobili in motorna kolesa) tudi delovni invalidi z 80-odstotno ali večjo telesno okvaro ali s telesno okvaro, ki ima za posledico 60-odstotno ali večjo prizadetost spodnjih okončin (nog), če je vozilo namenjeno za njihov osebni prevoz.

Da je delovni invalid oproščen cestne pristojbine ob prvi ali ponovni registraciji motornega vozila na vsakih 12 mesecev, mora imeti v odločbi o priznanju svojstva delovnega invalida naznačen tudi odstotek telesne okvare. Če tega nima naj si pri pristojni invalidski komisiji Zavoda za socialno zavarovanje preskrbi dopolnitev odločbe.

Omenjene olajšave znašajo od 50,00 do 1.100,00 din letno, odvisno od delovne prostornine motornega vozila. Kdor je po 26. 1. 1972 plačal cestno pristojbino, pa je po Odloku te oproščen, jo lahko dobi vrnjeno.

Starostni in invalidski upokojenci, med katerimi so večinoma telesni invalidi, imajo na podlagi sklepa delavskega sveta Združenega železniškega transportnega podjetja Slovenije pravice do 50% popusta od redne vozne cene na železnici v Sloveniji, vključno še na relaciji Divača—Pula—Divača, v neomejenem številu.

Ob nakupu vozovnice mora upokojenec pokazati odrezek o

nakazani zadnji invalidski ali starostni pokojnini in zahtevati vozovnico za 50% popust od redne vozne cene. Družinski član ali spremljevalec invalida ali upokojenca ima pravico do 25% popusta od redne cene s pogojem, da ob nakupu vozovnice zahteva še legitimacijo K-15, ki jo dobi na blagajni, kjer prodajajo železniške vozovnice.

Na podlagi K-15 lahko koristijo 25% popust tudi drugi državljani in skupine po najmanj 5 oseb, 20% popust na železnici pa lahko koristi vsak potnik, če si pred vožnjo nabavi prometno karto.

Za enkrat toliko, prihodnjic pa še kaj.

K. M.

Vožnja ponoči

Dnevna in nočna vožnja se med seboj razlikujeta tako v hitrosti kot v tehniki vožnje. Vidljivost je ponoči zmanjšana na domet žarometov in vidimo samo tisto, kar nam osvetlijo luči.

Okrog 60% nesreč, ki terjajo smrtne žrtve, se prepeti v času nočne vožnje, čeprav je v tem času na cesti manj vozil. V primeru, da so vse okoliščine pri vožnji podnevi in ponoči enake, je verjetnost 1:3, da se bo nesreča zgodila ponoči.

Nekatere predmete vidimo podnevi dokaj razločno, zato lahko temu prilagodimo hitrost vožnje in tudi hitreje reagiramo. Ponoči vidimo predmete šele takrat, ko jih osvetlimo, zato imamo manj časa za kakršnokoli reakcijo. Zavedati se moramo, da 90% odločitev sloni na tem, kar vidimo, in prav zaradi tega je pri nočni vožnji težko dovolj hitro prav ukrepati.

Zaradi raznih vremenskih neprilic kot so sneg, dež in megla ne vidimo dovolj dobro prometnih znakov in markantnih črt, zato moramo v takih primerih hitrost prilagoditi pogojem vožnje.

Drugi problem pri nočni vožnji je »zaslepljevanje«, ki nam ga povzročajo nasproti vozeča vozila. Pri tem so naše oči izpostavljene hitro spreminjajoči se svetlobi in temi, zato je taka vožnja še posebej utrujajoča. Prav lahko pa nas svetloba, ki prihaja od nasproti vozečih vozil za nekaj trenutkov popolnoma oslepi,

Kljub opozorilom nekateri vozniki ne zasenčijo dolgih luči, kar ima lahko zelo hude posledice. Pri srečanju sicer ne pride do nesreče, vendar pa nekaj naslednjih trenutkov naše oko ne vidi ničesar. Oko se skuša sicer hitro prilagoditi cestišču, toda vozilo hiti naprej s skoraj slepim voznikom.

Kaj pa voznik, ki pri srečanju ne zasenči luči? Te njegove napake mu ne smemo vrniti z enako, kajti s tem zaslepimo tudi njega in možnost, da se zgodi nesreča, se s tem še poveča.

Zato bodimo na cesti kolikor mogoče uvidni do sovoznikov in ne delajmo napak, za kakršne bi se na druge jezili!

I. Šavor

Njeno veličanstvo — gora (O. Dolenc)

Meritev ropota

Namen meritve ropota je v tem, da skušamo na podlagi izmerjenih rezultatov ugotoviti višino ropota oziroma frekvence, ki je bistvenega pomena za obolenost naših slušnih organov.

Delovanje ropota na delavca je različno, vendar so pri delu bistvenega pomena naslednji faktorji:

- nadležnost ropota,
- obolenost slušnih organov,
- preprečevanje normalnega razgovora,
- zmanjšanje delovne sposobnosti.

Gornje ugotovitve skušamo uskladiti z jugoslovanskimi standardi, ki določajo mero ropota, ki škodi delavcem.

Kako deluje ropot kot »nadležnost«?

Pojavi se kot neugodno počutje, preprečuje nam koncentracijo pri delu, zaradi ropota se tudi hitreje utrudimo kot sicer. Stopnjo neugodnosti ropota na delavca je zelo težko izmeriti, saj ne deluje vsak ropot enako na vsakega delavca; npr. ropot v neki delavnici je veliko bolj neugoden za nekoga, ki tu ne dela, kakor pa za tistega, ki je tu stalno zaposlen.

Ob tem naj omenimo še zanimivo ugotovitev, da je lahko določena glasba za enega užitek, za drugega pa nadležni ropot.

Zaradi teh osebnih razlik je nemogoče določiti jakost ropota oziroma frekvenco, ki bi bila takšna, da ne bi nobenemu delavcu škodovala.

Izvor ropota, ki v prostoru nima določenega mesta, nas veliko bolj moti kakor tisti ropot, ki

prihaja iz stalno določene smeri. Ropot, ki je v prostoru nepotreben in ga lahko odstranimo, je veliko bolj nadležen našemu organizmu kakor stalni ropot, npr. ropot stroja, ki zanj dovolj ne skrbimo. Za ropot je pomembno tudi to, koliko nas moti pri neki dejavnosti. V času počitka ali spanja nas ropot veliko bolj moti kakor med delom. Tudi ropot, ki ga povzroča sosed, je nezaželen, če pa mi povzroča enak ropot, nas to sploh ne moti.

Človeški organizem je tako urejen, da se privadi na določeno višino ropota in ga več ne zaznava. Seveda je za to potreben določen čas, ki je pri posameznikih zelo različen.

Na naš slušni in živčni aparat zelo neugodno deluje tudi ne-

enakomeren ropot, pa čeprav leta ni presegel maksimalne določene meje.

Najrazličnejše meritve in izkušnje nam kažejo, da je od tistih dejavnikov ropota, ki vplivajo na naš organizem, najvažnejša višina ropota, frekvenca, višina sestavnih шумov (spekter ropota) in čas, ki ga prebijemo v določenem ropotu.

Glede na to menimo, da je nujno, da morajo vsi delavci, ki imajo slušne organe oboleni, in tisti, ki delajo v ropotu, obvezno uporabljati osebna varnostna sredstva, t. j. zunanje slušalke oziroma tako imenovano švedsko vato, ki jo lahko dobijo pri skladiščnikih.

POŠKODBE V JANUARJU

V mesecu januarju smo imeli v našem podjetju 39 poškodb, od tega 5 na poti v službo oziroma iz službe. V MO je bilo 12 poškodb, v PK 4, v FI 11, v VET 8 in v sektorjih 4 poškodbe.

Zaradi poškodb smo izgubili 675 delovnih dni; 165 v MO, 63 v PK, 176 v FI, 70 v VET in 201 delovni dan v sektorjih.

Glavo so si poškodovali 3 delavci, oči 4, telo 4, prste rok 16, ostali del roke 5, noge pa si je poškodovalo 7 delavcev.

Največ poškodb je bilo v sredo 10, sledijo torek 9, četrtek 7, ponedeljek 6, petek 4, sobota 2 in nedelja 1 poškodba.

V mesecu januarju smo imeli 5 poškodb manj kot v istem mesecu lani.

Služba varstva pri delu

Prizor z lanskega rallyja Ljubljana-Split

Rally

Sindikalna podružnica — rekreacijska komisija — predvideva tudi v letošnjem letu več rallyjev doma in v inozemstvu.

V preteklem letu sta bila izvedena dva rallyja v Splitu. Udeleženci so bili, po njihovih izjavah, zelo zadovoljni in si podobnih rallyjev še želijo.

Letos nameravamo organizirati po en rally na morje, planine in inozemstvo. Časovno bodo razdeljeni po naslednjem vrstnem redu:

I. Rally: Ljubljana—Črna, Čehoslovaška.

Dolžina poti v eno smer je ca. 500 km. Stanovali bi v počitniških hišicah v kraju 80 km pred Prago. V tem kraju bi tudi pustili svoje avtomobile in se dnevno vozili z avtobusi v Prago, Češke Budějovice in še kam drugam.

Rally bi trajal 6 dni, in sicer po en dan tja in nazaj, na Češkem pa 4 dni. Odšli naj bi predvidoma 27. IV. 72., vrnili bi se 2. V. 72. Predvidena udeležba je 70 oseb.

II. Rally: Ljubljana—Split. Dolžina poti bo ca. 600 km v eno smer. Letovali bomo 3 dni v hotelu s prekrasno plažo.

Udeleži se ga lahko 100 oseb. Na željo udeležencev bo tudi izlet v Dubrovnik. Odhod 1. VII. 72., vrnitev 5. VII. 72.

III. Rally: Predvidoma na Soriško planino.

To bi bil enodnevni rally — tekmovalnega značaja, in sicer 26. VIII. 72. ob 25-letnici Lito-stroja.

Udeležba je neomejena. Cene za hotelske usluge doma in v inozemstvu bodo minimalne in vsakemu dostopne.

TeBo.

Belo veselje

Na pobudo našega Planinskega društva je bil organiziran, od 3. do 6. februarja letos, smučarski tečaj pod Slavkovim domom. Smučarska vaditelja sta bila tovariša Dušan Škarabot in Nace Giacomeli.

S tovaršem Lojzetom sva enkratno ponujeno priložnost zgrabila z obema rokama. Vpisala sva se med slušatelje 4-dnevnega pouka na snegu. Prijavljenih je bilo 16 tečajnikov. Vsega pa je bilo prvi dan prisotnih 9 začetnikov. Starost tečajnikov in tečajnic je bila od dvaindvajset pa do šestinštirideset let. Pozneje se nam je pridružilo še nekaj deklet; o njih starosti pa povemo samo to, da so mlade. Za smučarski pouk so izbrali dobro

znano pobočje pod Slavnikovim domom blizu Medvod. Tam je postavljena tudi vlečnica, tako da predstavlja ta kraj prav primerno vadišče za začetnike.

Z veliko vneto sva z Lojzetom naložila »dilce« na avto in se odpeljala na zborna mesto. Po prvih tiskih rok in pozdravih smo takoj začeli s pripravami za pouk. Lahko vam zaupam, da mi je bilo malce tesno pri srcu, kajti bil sem skoraj popoln začetnik. Premagali smo prvo zadrego s šalami. Razdelili smo se v dve skupini in začeli s prvina-mi alpskega smučanja. Rečem vam, ni bilo lahko, posebno še takrat, ko smo se vsi neboljeni naslanjali na palice in obračali smuči v nasprotno smer. Marsi-

kdo se je »okopal« v beli opojnosti, a modro smo spregledali vse padce drug drugemu in nadaljevali z zavestjo, da bo trud stotero poplačan. Ta dan smo od svojih dveh vaditeljev spoznali še: prestopanje k bregu, plug in zavoj k bregu.

Po opoldanskem odmoru smo vaje znova in znova ponavljali in utrjevali. Po četrti uri popoldan smo zaključili z vajami, preostali čas nam je bil na voljo za prosto smučanje. Zgodilo se je tisto, česar nihče izmed nas popolnih začetnikov niti sanjati ni upal. V dolgih lokih smo se spuščali navzdol po strmih pobočjih. Res se vsak sput ni posrečil, a bil je to zelo velik napredek. Prigarane vaje so tako že dale prve sadove.

Naslednji dan smo nato utrjevali naučene prvine, vaditelja sta k tem vajam dodajala vedno nove oblike smučanja. Plužnemu zavoju z obema nogama je sledil zavoj z notranjo nogo in odziv s palico in tako naprej vse do paralelnega zavoja. A težko bi opisal žareča lica in smeh vseh, ko se je posrečil ta ali oni zavoj.

Veliko pisanja bi bilo o teh dogodivščinah, zato priporočamo vsem, ki bi radi na sneg, naj ne zamude prihodnjega smučarskega tečaja.

Rad bi posebej poudaril, da smo imeli odlična vaditelja in še to, da jima gre vse priznanje za trud z nami. Sam zase vem, da jima bom vedno hvaležen za prizadevanje, mislim pa, da dele to mišljenje z menoj vsi tečajniki. Planinskemu društvu Litostroj gre vsa zahvala za pobudo. Želel bi si, da to ne bi bil zadnji pouk na snegu. Vsem, ki si žele znanja in varne vožnje na snegu pa pogum in obilo dobre volje!

A. Novak

Dne 20. januarja letos je odšel v pokoj Edo OSTANEK. Zaposlen je bil kot žerjavovodja v čistilnici livarne sive litine. V Litostroju se je tov. Ostanek zaposlil 15. 9. 1954. Želimo mu zdravja in zadovoljstva v pokoju.

Planinci - bravo

Komaj največji optimisti bi upali pričakovati tolikšno udeležbo na občnem zboru, kot so jo imeli planinci 26. januarja, ko so se zbrali v prijazni dvorani ICL na svoj redni letni občni zbor.

Začel ga je predsednik ing. Stane Vogelc, ki se je s toplimi besedami spomnil med letom preminulega dolgoletnega predsednika in tajnika, soustanovitelja društva Marijana Smerajca. Njegov spomin so navzoči počastili z enominutnim molkom.

Običajni dnevni red se je potem pod spretnim vodstvom delovnega predsednika ing. Antona Levsteka odvijal hitro in v pravem planinskem razpoloženju. Zvrstila so se poročila društvenih odborov, iz katerih se je dalo razbrati, da je društvo tudi v preteklem letu živahno delovalo in ima dober delež pri posredovanju zdrave rekreacije delovnemu človeku.

Saj ni mogoče brez določenega priznanja iti mimo dejstva, da je društvo organiziralo poleg drugih akcij med letom kar 15 iz-

letov v planinski svet in za to prispevalo nad 4.500,— din svojih sredstev.

Posebno se je razživel tudi smučarska sekcija pod vodstvom Ludvika Šarfa.

Še blagajničarka se ni posebnostno pritoževala nad pomanjkanjem sredstev, saj si je društvo s prodajo razglednic na Soriški planini in članarino ustvarilo lepo bazo za stalen vir dohodkov; razumljivo, da na večje investicije pri tem ne more misliti.

Zbor so pozdravili tudi delegati sosednjih planinskih društev, občinskega odbora PD in političnih organizacij podjetja, ter mu zaželeli še veliko uspehov pri njegovem delu.

Ob tej priložnosti je predstavnik Planinske zveze Slovenije slovesno izročil odlikovanje — častni srebrni znak PZS — predsedniku društva ing. Stanetu Vogelcu in odborniku Častislavu Jerinu.

V novem odboru so zbrani v glavnem dosednji prizadevni društveni delavci, pomladilo pa ga je tudi nekaj novih imen. Za predsednika je bil ponovno izvoljen ing. Stane Vogelc, ki že vrsto let uspešno vodi društvo.

Za konec so zbranim udeležencem mojster fotografije ing. Oskar Dolenc, plezalec Lojze Šteblaj in propagandist Tone Erman pokazali vrsto nepozabnih barvnih diapozitivov iz planinskega sveta.

ETO

Na štart! (S. Kocjan)

IZBRANE MISLI

Samo neumni in mrtvi ne spreminjajo svojega mnenja.

Lawell
Morda zakoni sploh niso potrebni — pošteni jih sploh ne potrebujejo, nepoštenih pa tako ali tako ne poboljšajo.

Demosten

Prvi TRIM v snegu

Zadnjo soboto v januarju je komisija za rekreacijo v sodelovanju s planinskim društvom Litostroj organizirala Trim na snegu. Kljub sneženju je bila udeležba zelo velika, saj se je prijavilo okrog 200 otrok od 3—4 let ter ostalih do 50 leta in čez.

Pot do deviško bele Kamne gorice je bila tako dobro zaznamovana, da ni bilo mogoče zgrešiti. Za prevoz udeležencev od bivše Kovačeve gostilne do smučišča so posodili monterji svoj kombi. Strokovnjaki za šibki tok so z ozvočenjem poskrbeli zato, da je

zabavna glasba razveseljevala udeležence Trima. Vse je bilo poskrbljeno za topel sprejem: takoj ob prihodu so ponudili udeležencem požirek kačje slane in vroč čaj, onstran ceste pa so vabili čevabčiči in kres. Že navsezgodaj, ko je večina še spala, so naši vrli asi označili smučišča s tablam in zastavicami. Ob gozdu so pripravili teren za sankanje, malo bolj na desno pa za tiste smučarje, ki se jim hlače tresejo od hitrosti, ne pa od strahu. Svoj prostor za smučanje so našli tudi mlajši in seveda tudi starejši začetniki. Na tem smučišču se je šele opoldne pojavil mladenič, ki je imel nekaj čez petdeset in začel tlačiti sneg, obenem pa opazoval druge junake, ki so tekmovali na glavni progi, premagala jih je mlada Milojka, celo Ludvik in Eta sta morala priznati njeno nadmočje. Pokazali so vse svoje znanje, toda zaman. Da se utrjeni tekmovalci ob obilnem krepčanju ne bi dolgočasili, je poskrbel naš star znanec Ante. Kdor se je naveličal smučati ali sankati, je lahko šel preskušat svojo spretnost na avtoskiring. Jeep, ki jih je vozil, je imel nazadnje že tolikšno navezo, da bi kmalu ne mogel več speljati. Živžvaj na smučišču in na skiringu je dokazoval, da so vsi prišli na svoj račun, celo tisti, ki so samo opazovali in se greli ob ognju, kačji slini ter uživali ob na ražnju pečenem krompirju. Kljub temu da je ves čas snežilo, se niso udeleženci naveličali in šele po tretji uri popoldan so se zadovoljni in prijetno utrjeni počasi razšli. Udeleženci Trima so bili hvaležni vsem, ki so organizirali dan zimske rekreacije. Danes pa lahko povemo še to, da se ni nihče prehladil, čeprav so nekateri bili premočeni. Še nekaj dni po Trimčku so vsi zdravejši, da jim je žal, da je prezgodnja odjuga vzela ves sneg in tako preprečila ponovitev tako prijetnega dne.

ETO

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem sodelavcem materialnega biroja za izraze sočutja in darovano cvetje ob smrti matere in očeta. Vsem prisrčna hvala.

Milan Dekleva
skladiščnik MB

ZAHVALA

Ob smrti Franca Prparja, njegove žene in otroka se zahvaljujem sindikalni podružnici za denarno pomoč ter za izraženo sožalje. Prav tako se zahvaljujem litostrojski godbi za sodelovanje na pogrebnih slovesnostih ter govorniku za sočutne besede ob grobu našega sina.

Žalujoci oče, mama in brat

ZAHVALA

Karolina Obštetar se zahvaljuje vsem, ki so mi ob moji nezgodi 12. 1. 1972 kakorkoli pomagali.

Posebna zahvala dr. Stevanu Šoškiču, Milanu Semetu, Antonu Smerkolju, Maksu Kričju in kolektivu obratne ambulante za vso skrb in pomoč.

Kolektivu Litostroja želim vso srečo in mnogo uspeha pri delu.

Karolina Obštetar,
Ljubljanska 23

Gledalska rekreacija na snegu (S. Kocjan)

Greste z nami?

(Iz poročila propagandista na občnem zboru planincev)

Iz meglene, z najrazličnejšimi industrijskimi odplakami zasičene doline se skozi bogat smrekov gozd vije ozka steza. Počasi se vzpenja vedno višje, dokler se gosto drevje ne razmakne. Skozi vedno redkejšo meglo in veje se prebijajo nagajivi sončni žarki. Pot skozi neotipljivi pajčolan svetlobe in senc je kot sprehod skozi pravljico. Zemlja za diši, v vejah zapoje, od nekod se oglasi žuborenje potoka, tam nekeje nad krošnjami dreves pa, glej, samo modro nebo. Hitreje stopi noga v breg, globlje zajamejo pljuča zrak — o, ta zrak — kajti na koncu gozda, tam je samo sonce in pisana preproga planinskih trav in rož. Nad macesni tam v dnu pa se že bočijo mogočni skladi ožarjenih vrhov, blešče se bela snežišča in pozdravljajo sivi vihariki.

Stopimo še teh nekaj korakov in ustavimo se ob potoku, ki se je izvil izpod grušča daleč stran od snežišč pod steno. Ves premražen si je poiskal pot na svetlo in že se veselo prekucuje čez skale, poigrava z drobnimi kamenčki, zavrti v tolmunčku in brez obotavljanja požene naprej — tam spodaj ga čaka globok skok v dolino — neznan usodi nasproti. Posedimo na mehke mahu ob stezi in ozrimo se okrog sebe. Prav pri roki nam družina modrokih encijanov ponuja svoje čaše, šopki cojzove zvončnice in dišečih sternbergovih klinčkov trepetajo v rahli sapici, beli mak široko odpira soncu svoje oko. V pečini nad potjo se bohoti mesno rdeči vres med grmički rododendrona (kako lepo bo še cvetel!) v skalne razpoke pa so se vgnedile trdožive kamenokrečnice — le kje najdejo hrano za svojo rast?

In potem si vzemimo čas in pogledimo v tiste stebre, kamine, police, bleščeče snegove in skalne skoke, lepo počasi do vrhov, do tja, kjer je nebo na tleh! Nad njimi oblaki — kot konjeniki na iskrih belcih jasejo preko modrine. Naj gre z njimi na potovanje še naše hrepenenje...

Kje si: človek, prijatelj, kje, da te objamem, da ti povem, kako mi je?

Oh, oprostite, prijatelji, predaleč smo že!

Morda pa vam ni žal za to pot in tudi za druge podobne, ki smo jih prehodili, ne. Nismo romali zmeraj v samem soncu, včasih nas je močil tudi dež, toda vedno smo se vračali s soncem v srcu, saj smo prihajali iz praznika v delovni dan, z rajskih livad med semaforje prašnih ulic, iz praviljčnih skalnih gradov med sajaste tovarniške dimnike in še: iz krajev, kjer se je ustavil čas, v življenje, ki mu bijejo ritem jeklena pljuča motorjev.

Vrnili smo se nasmejani, spet pripravljeni za delo in spopade vsakdanjega dne, vendar še z večjim hrepenenjem, da se spet odpravimo na pot v kraje, kjer »tišina šepeta«, iskat sonca, ki tako toplo in prijetno greje...

Poročilo o zdravju v Litostroju

Preden preidemo na poročilo o zdravstvenem stanju zaposlenih v Litostroju, si oglejmo, kakšna je bila delovna sposobnost tistih, ki so bili v letu 1971 pregledani za sprejem na delo.

Od 631, ki so prišli na pregled pred zaposlitvijo, jih pet ni zaključilo pregleda. Zaradi izvidov, ki so kazali na bolezen, so bili naročeni na ponovni pregled čez 3—30 dni, pa se sploh niso vrnili na kontrolni pregled.

Za delozmožne, vendar z določenimi omejitvami, je bilo spoznanih 11 pregledanih, med njimi nekaj absolutno litostrojke šole. To so bili tisti, ki še niso dopolnili 18. leta starosti in so po določbah zveznih predpisov in litostrojkega pravilnika o varstvu pri delu sposobni za določena dela pod nadzorstvom.

Osem pregledanih je bilo za delo v proizvodnji nesposobnih. Osip pri pregledih za nastop službe ni bil velik — 4,25 % — posebno ker marsikaj nismo zavzeli prestrogih kriterijev zaradi kritičnega položaja v proizvodnji. Od tistih, ki so bili pregledani, jih je zelo malo ostalo v proizvodnji. Oglejmo si še na kratko rezultate periodičnih pregledov! Pregledanih je bilo 237 učencev in 689 zaposlenih na zdravju škodljivih delovnih mestih.

Od 237 učencev je bilo za vstop v poklicno šolo Litostroj pregledanih 162 učencev. Pri enem od začetnikov bo treba že sedaj misliti na delo pri tleh ne pa na višini. Pri drugem bo potrebna redna letna kontrola glede obolenja srca. Ti pregledi so bili opravljeni septembra in oktobra 1971, torej po začetku šole in zato sta učenca že bila v šoli.

37 učencev je bilo pregledanih ob koncu šolanja. Razen že zgoraj omenjene omejitve, da še ni dosežena starost 18 let, ni bilo nobenih omejitev iz zdravstvenih razlogov.

Med 689 zaposlenimi na zdravju škodljivih delovnih mestih smo pregledali delavce iz metalurških obratov, delavske restavracije, žerjavarje iz FI ter nekaj zaposlenih iz PK in FI.

Rezultati pregledov so bili naslednji:

V MO je bilo pregledanih 394 zaposlenih, 164 jih ni prišlo na pregled. Na splošno je zdravstveno stanje zadovoljivo. Opozoriti pa je treba na poklicne bolezni, med katerimi je predvsem poklicna okvara sluha.

Stroškovno mesto	Okvara sluha	
	poklicna	drugega izvora
1030	1	1
1100	—	—
1200	—	4
1300	2	10
1400	1	1
1600	4	1
1700	1	1
1800	2	1
1900	—	—
2040	1	4
2600	2	2
2700	3	7
2800	5	14
2900	2	—

Skupno je torej 24 poklicnih okvar sluha in 46 okvar sluha, ki niso poklicnega izvora. Če bi prišli na pregled vsi zaposleni iz MO, bi bila ta številka verjetno večja.

Omenil bi še eno poklicno bolezen: vibracijsko bolezen. Ta na-

stane zaradi vibracij ali tresenja orodij, priprav ali naprav. To obolenje se kaže predvsem v obliki »mrtvaških prstov«. Ugotovili smo 10 primerov v čistilnici jeklenih ulitkov, tri primere v oblikovalnici sivih ulitkov, tri primere v čistilnici sivih ulitkov ter en primer v čistilnici specialne litine.

Ob tej priložnosti ponovno poudarjam, da sanacija delovnega okolja ali izboljšanje tehnološkega procesa ni stvar in področje zdravstvene preventive, katere dolžnost je odkrivati obolenja v zgodnji fazi in opozarjati na njihove vzroke. Še vlada med zaposlenimi žal pa tudi med vodstvom prepričanje, da bo zdravstvena preventiva rešila vse probleme: zmanjšala škodljivost kremenovega peska, ropota itd. To lahko urede le vodstvo in samoupravni organi z določenimi tehničnimi preureditvami in predhodnim posvetovanjem z ustreznimi strokovnjaki. Zdravstvena preventiva lahko zmanjšuje število poklicnih obolenj na ta način, da ne dovoli zaposlitve na takih delovnih mestih vsem tistim, ki so preboleli ali boleajo za boleznijo, ki pospeši nastanek poklicne bolezni ali pa se določeno obolenje pod vplivom delovnega okolja poslabša. Pri treh invalidnih zaposlenih v PTO se zdravstveno stanje ni poslabšalo.

Pregledanih je bilo 24 žerjavarjev iz FI. Med njimi je bilo deset poklicnih okvar sluha in pet drugih okvar sluha. Nekatere žerjavarje bo treba iz zdravstvenih razlogov premestiti na druga delovna mesta.

Iz delavske restavracije je prišlo na pregled 54 zaposlenih, med katerimi so štirje z zvišanim krvnim pritiskom, pri katerih je zaradi izpostavljenosti visoki temperaturi nevarnost za težja obolenja, 13 zaposlenih ima krčne žile v večji ali manjši meri, kar zahteva zaradi stalnega stanja večkratno kontrolo, da ne bi prišlo do poslabšanja.

V zadnji četrtini leta so bili na pregledu delavci iz FI in cev iz FI in PK (poleg učencev in kuharic). Pregledanih je bilo 131 delavcev iz FI in 51 iz PK. Med pregledanimi iz FI ima en delavec poklicno okvaro sluha, 14 pa okvaro sluha drugega izvora. Žal je bilo pregledanih zelo malo delavcev iz obrata brusilnice tekačev. Na preglede so jih pričeli pošiljati šele konec leta. Med temi je zelo verjetno še nekaj delavcev z okvaro sluha.

Med pregledanimi iz PK so na prvem mestu okvare sluha, kar nam pokaže sledeča razpredelnica.

Strošk. mesto	Okvara sluha		
	Pregledanih	poklicna	drugega izvora
3050	—	—	—
3100	18	5	1
3200	21	4	—
3400	12	8	1
3500	—	—	—
Skupno	51	17	2

Iz gornjega sledi, da ima vsak tretji poklicno okvaro sluha. To ni preveč razveseljiva ugotovitev. Nujno bo potrebno uvesti obvezno uporabo osebnih zaščitnih sredstev za sluh, sicer bodo delavci z močno izgubo sluha ob odhodu iz podjetja tožili in tudi tožbo dobili.

V letu 1971 je bilo zaposlenih v industriji in neindustriji povprečno 3368 delavcev in 279 učencev, kar je skupno 3647 zavarovancev, za katere mora skrbeti obratna ambulanta. Ker vodimo evidenco bolniških dni samo za industrijo, so znani podatki za 3233 ljudi panoge 117. Na podlagi števila zaposlenih in delovnih ur je fond možnih delovnih ur 7.533.045 ur ali 1.076.149 delovnih dni. Ti dve števili nam bosta marsikaj razložili.

Razlaga tabele I:

B — število bolnikov, D — število bolniških dni. Številka za decimalno vejico pri številu bolniških dni pomeni ure, na primer 3,6 pomeni 3 dni in 6 ur. Tak način pisanja sem uporabil zaradi pomanjkanja prostora. V zadnji vrsti pa pomenijo decimalke desetinke dneva.

Oglejmo si tabelo II! Iz nje vidimo, da je 3233 zaposlenih izgubilo zaradi bolezni in poškodb 50.973 dni in 3 ure, kar je 4,75 % od 1.076.149 dni ali 15,7 izgubljenih dni na zaposlenega. Omeniti je treba, da v teh številkah niso upoštevani bolniški dnevi zaradi poroda. Če bi upoštevali še te dneve, bi bilo 5555 dni in 3 ure več, kar bi povečalo stalež od 4,75 % na 5,25 % in od 15,7 dni

TABELA I.

Obret. št. in % zaposlenih	1096 SS 33,8	566 MO 17,4	179 FK 5,55	934 FI 29	167 PA 5,25	291 VET 9,0	3233 Skupno 100%
Št. Grupa bolezni	B D %	B D %	B D %	B D %	B D %	B D %	B D %
1 Nalezljive bolezni	12 124	19 174	6 37	19 156	4 61,2	6 164	66 716,2
2 Tuberkuloza	1 24	2 19	1 84,2	4 211	— —	— —	8 338,2
3 Maligne novotvorbe	2 310,5	— —	— —	— —	— —	— —	2 310,5
4 Benigne novotvorbe	4 44	1 8	— —	8 160	2 21	— —	15 233
5 Endokrine bolezni	4 134	2 14	— —	1 105	— —	— —	7 253
6 Bolezni krvi	1 2	— —	— —	— —	— —	— —	1 2
7 Duševne bolezni	24 556,5	30 650	5,6 1 56,1	35 513	6 492,0	16,4 5 59	101 2326,6
8 Živč. bol. in bol. šutil	86 1262,4	8,6 58 1055,4	9,5 28 244	6,5 89 101,4	7,8 7 78,4	24 552,6	11,4 292 4207,4
9 Revmatična obolenja	— —	3 51	— —	— —	2 108	— —	5 199
10 Ostala obolenja obtočil	45 765,6	5,2 13 636	5,5 4 21	27 305	8 373	12,3 15 507	10,5 112 2607,6
11 Obolenja dihal	332 2691,5	18 245 1829	15,8 84 562	14,9 330 2174	16,8 69 394	13,2 102 1084,3	22,4 1162 8735,1
12 Influenca	34 214,2	11 70	8 40	14 74	6 35	6 37	79 470,2
13 Obolenja prebavil	69 454,6	73 554	26 140	108 604,2	27 159	33 386,4	8,0 336 2298,5
14 Ulkurna bolezen	9 396	16 227	2 8	16 144	2 23	2 45	47 843
15 Obolenja sečil in spol.	66 1606	10 14 170	7 102	40 365	8 241,3	8,1 8 279,6	5,8 143 2764,2
16 Komplikacije nosečnosti	11 181	— —	— —	— —	— —	— —	11 181
17 Splav	12 193,1	1 57	— —	2 12	3 69	— —	18 331,1
18 Porod	(45 4487,2	1 12,3	— —	4 364,1	6 646,2	1 63,5	57 5555,6
19 Obolenja kože in podkož.	30 336	48 399,3	15 167	61 484	6 39	15 106	175 1531,3
20 Bolezni kosti, mišic, skl.	85 1288,3	75 727,4	6,3 23 181	95 875,5	6,7 10 51	38 560,5	11,5 326 3684,3
21 Ostalo	10 450	11 82	1 2	16 58	2 36	— —	40 628
22 Poškodbe pri delu	55 794	221 2543	21,8 73 857	22,7 220 2872,3	20 26	312,3	10,4 32 337
23 Poškodbe izven dela	89 1727,5	12 181 2255	19,4 83 1241,2	32,9 213 2543,5	19 45	424,3	14 43 630
24 Mrga (Y-)	220 1128,1	7,7 52 108	18 43	122 367	15 86,2	27 80,5	454 1813,1
Skupno	1201 14685,1	29 1076 11631,4	23 380 3785,5	6,7 1420 13038	25,6 248 3004,3	5,9 356 4830,1	9,5 4681 50.973,3
Bolniški dni na bolnika	12,2	13,4	10,8	20,6	9,95	21,1	9,2
Bolniški dni na zaposlen.	12,2	13,4	10,8	20,6	9,95	21,1	9,2

Eta

Dne 3. marca bo praznoval Anton SLAPŠAK iz VET, 5. marca bo praznoval Oskar STICH iz ICL, 7. marca, Agica MEDVEŠEK iz tajništva direktije, 16. marca Josip PODOBNIK iz montaže.

Vsi imenovani bodo meseca marca srečali Abrahama.

Ljudje so močni samo takrat, ko zastopajo neko idejo, ko se zanjo ne zmenijo več, njih moč izgine. Freud

Molk je odgovor, ki najbolj zadene tistega, ki vas žali. Chesterton

Človek ne živi dvolj dolgo, da bi se kaj iz svojih napak naučil. La Bruyere

Ključ naše sreče je svoboda, ključ svobode je hrabrost. Tukikides

Odprta noč in dan so groba vrata...

Zadnji teden aprila 1971 je pretresla delavce v pločevinarni in ostale Litostrojčane žalostna vest o težki prometni nesreči v Vižmarjih, kjer se je smrtno ponesrečil naš sodelavec z ženo in otrokom. Mlada družina, ki je komaj pričela rasti, je bila nenadoma uničena, iztrgana iz vrste življenja. Točno devet mesecev pozneje se je ponovila enaka tragedija, samo na drugačen način. Družina mladega Litostrojčana iz pločevinarne — oče, mati in dojenček so se zastropili z ogljikovim monoksidom. Ta nesreča je pomenila tragičen zaključek dobronamernega dejanja. Da ne bi bil bolan otrok na hladnem, je oče kupil plinsko peč, ki žal ni imela odvoda. Tako se je ponovila napaka, kakršne delamo vsi dan za dnem. K sreči se vse ne končajo tragično. V hitrem tempu modernega časa nam vsak dan prinese nekaj novega, nekaj, s čimer si izboljšamo življenje ali olajšamo delo. Vendar pa bi se morali redno zavedati, da visi nad nami Damoklejev meč, ki se mu lahko s preudarnostjo izognemo — ali z drugimi besedami: nikdar ne smemo kupovati na vrat na nos vsega, kar nam olajša življenje. Zavedati se moramo, da je stvar, ki je primerna za v hlev popolnoma neustrezna v sobi.

Lunino vozilo je na Luni zelo dobro opravilo svojo nalogo, tu na Zemlji pa bi tako vozilo pomenilo proč vržene milijone.

Poglejmo npr. katalitično peč! Taka peč ni ustrezna v prostoru. V naših revijah večkrat preberemo teste o pečeh z navodili in mnenji strokovnjakov. Vsaka peč ima priloženo navodilo, kjer je natančno napisano, kje in kako jo smemo uporabljati. Peči brez odvoda ne smemo uporabljati v zaprtem prostoru, in to ne glede na način kurjave. Ne poznamo

nobenega primera, da bi prodajalci pečenega kostanja pekli kostanj v zaprtem prostoru. Ne, pečejo ga na prostem. Vendar na žalost ne mine morda mesec dni, da ne bi brali v časopisju o tem, da se je kdo zadušil v sobi, ker peč ni imela odvoda ali pa bil je le-ta pomanjkljiv. Beremo tudi, da se je zadušil v garaži, ker je ogreval avto itd., itd. Ali ni pretresljivo, da mlad par, ki je po končani svatbi šel počivat v sobo, ki jo je ogrevala peč na oglje, odvod dima sta namreč zaprla, ni mogel nikoli nadaljevati komaj začetega življenja v dvoje? Ali ni tragično, da ovdovi materi umre edin otrok, ki je ostal sam doma v sobi, kurjeni s pečico na oglje brez odvoda dima? Ali se nam res tako mudi, da se nimamo časa pogledati v stvari, ki bolj ali manj vplivajo na tek našega življenja? Ali je potrebno, da si nabavimo tehnične pripomočke, ki nam lajšajo življenje in skrajšajo delo, ne da bi se prej o tem pomenili s kakim strokovnjakom ali izkušenim prijateljem? Kaj pa, če nam gre le zato, da presenetimo sosede in sodelavce z novimi, predvsem tehničnimi pridobitvami, ki jih oni še nimajo.

Se opozorilo kadilec: »Nikdar ne ležite v posteljo s prižgano cigareto, posebno še, če ste morda prej pili!« Skoraj vse vrste modernih cigaret tlijo do konca, in mimogrede zažgo perilo in posteljnino. Seveda pride lahko s tlečo cigareto še do vse večje tragedije.

Na koncu naj pribijemo, da bi bilo mnogo manj nesreč, če bi se zavedali tistega starega latinskega »karkoli delaš, delaj preudarno in misli na konec!« Ali tudi drugače: »Karkoli kupuješ, kupuj preudarno in misli na varnost!«

Ambasadorji dela

O naših fantih na delu v makedonskih elektrarnah

Zunanja montaža je nedvomno ena naših najzanimivejših, najpestrejših dejavnosti. To so naši ambasadorji dela po svetu, ljudje ki pripravljajo za pogon svetleče tone izdelkov. Večinoma so to tihi, skromni strokovnjaki, ki so veliko bolj spretni z rokami kot z jeziki. Poslani za več mesecev v oddaljene kraje, ki so lahko pokrajinsko tudi lepi, vendar pa samotni, celo divji. Ločiti so se morali od svojih družin, prijateljev, družbe in se vživeti v življenje samotarja na oddaljenem gradbišču. Delovni Robinzoni, podaljšani prsti tovarne, delovni poslanci.

Eden med njimi je tudi Stane Grundner, letos bo imel srebrno poroko z Litostrojem in v svoji 35-letni karieri je pognal že na tisoče »konj« v obliki mokre energije. Prosili smo ga za nekaj vtisov, pa so bile težave, saj ni hotel govoriti o sebi: »Kaj hočete, to ni nič posebnega, ni vredno besede, bilo je delo kot drugod.« Šele počasi se je odta-
jal.

Preteklo leto je vodil montažo dela pri HE Vrutok in Raven v kompleksu mavrovskih elek-

Sarko — zvesti prijatelj

trarn v Makedoniji. Gradbišče leži 12 km od Gostivarja.

Kakšna je kaj pokrajina doli?

Zelo lepa, res. Bujna vegetacija, gosti gozdovi domačega kostanja, po poljih raste zelje, gojijo papriko, pa ovce, teh res ne manjka.

Pa ljudje?

Velika večina, to je 82% je albanske narodnosti; in glejte, da

jim ne boste rekli šiftarji, lahko kaj doživite. Majhen del so Makedonci. Dobri, pridni, toda nekam zaprti ljudje. Ženske ne nosijo več feredž, toda če prihaja tujec, se brž umaknejo v hišo. In bog varuj nesreče, da bi jih kdo skušal zalezovati.

In vi monterji, kako živite?

Delo, delo, kaj pa bi drugega počel. Stanujemo v baraki še kar udobno. Imeli smo domačo kuharico, da nam je pripravljala hrano, ki smo je mi vajeni. Ko se zvečer vrneš iz delovne jame, po večerjaš in nato prebiješ še kakšno urico ob kartah ali pa ob televizorju. Tega smo dobili šele lani. Ne veste, kako prav pride. To je okno v svet in fantom ni treba študirati, v kakšno gostilno bi lezli. Te pridobitve smo res veseli. Oh, s spanjem pa res ni težav. Če si utrujen od dela, živiš v zdravem okolju in si sam zdrav, potem kar utoneš v spanec.

Kaj si pa najbolj želite?

Ja, kaj bi skrivali: vsak si želi zaslužiti. Saj tudi zasluži, da zasluži. No, pa vsakdo si kajpak tudi želi, da bi bilo delo res kvalitetno opravljeno in pravočasno. In ko pride končno tisti zadnji dan, ko naprave slovesno stečejo, bi se na vsakem obrazu najbrž videla solza ponosa in ganjenosti, če bi lahko brez zadrege stekla. In potem čimprej domov; vsakogar nekdo čaka.

Vsaka odsotnost od doma je nekakšna odpoved, kajne?

Seveda, seveda. Ni lahko biti ločen od doma, domače postelje in hrane in domotožje je najbolj boleče. Včasih se mi zdi, da bi

bilo zadosti nekoga se dotakniti le s prstom, pa bi eksplodiral. To so nakopičeni naboji, zadrževana energija, breme podaljšane izoliranosti, živčna napetost.

Malo banalno vprašanje, pa moderno: se vam spleča?

Kdor je na montaži manj kot 14 dni, dobi dnevnice, če je več, pa terenski dodatek. Nekaj se že nabere, res. Vendar je prav težko dimiti fante za montažo. Ta se izgovarja na bolezen, oni na študij.

Razlika med delom doma in na terenu?

V primerjavi z delom v tovarni je delo na zunanji montaži nedvomno bolj naporno, štrpčno, zahteva več samostojnosti v smislu »znajdi se v vsaki situaciji«, brezhibna kvaliteta dela je še bolj važna, pri vsakem vijaku si svoj kontrolor, odgovornost je popolna in nedeljena, zato je pa tudi ponos po dobro opravljenem delu večji.

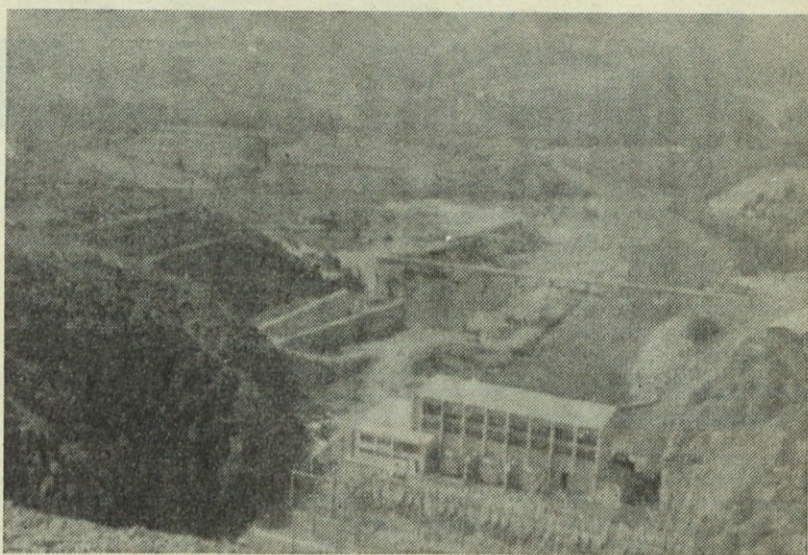
Kaj pa z ugledom Litostroja?

Mirno lahko zatrdim, da je zelo velik, celo večji kot ugled mnogih inozemskih podjetij. Investitor je s kvaliteto izdelkov, naprav, kot tudi montažnih del zelo zadovoljen in ne varčuje s priznanjem. Le z roki (beri: z zamudami) niso zadovoljni.

Imate še kakšno pripombo?

Da, celo leto nismo dobili niti ene številke našega časopisa Litostroj, čeprav bi si prav tam daleč tem bolj želeli novic iz domače hiše. Po nekaj fantov je skupaj naročilo kakšne tednike, da so imeli vsaj malo domačega branja. O kakšni posebni zabavi doli bi težko govorili. Stikov s krajevnim prebivalstvom ni bilo. Na 14 dni smo dobili službeni avto, da smo se lahko odpeljali ob nedeljah v tamkajšnji kino.

To so torej naši fantje na zunanji montaži, poslanci dela, ambasadorji litostrojke tehnike. Tovarna je vesela, kadar lahko pošlje sposobno ekipo na grad-

S popoldanskega izleta k naši sosedni HE Špilje

bišče in sami so veseli, ko se po uspešnem delu lahko vrnejo domov.

Tistim pa, ki za ogrom nimajo drugačnega komentarja kot: »Glej jih, koliko so le zaslužili!« bi prav prijateljsko svetovali: »Pokaži, kaj znaš, poveži culo in pojdi še ti na montažo, tja daleč v romantično samoto gradbišča! Užival boš pogled na sve-

žo divjino, občudoval mavrovsko jezero, ki se lesketa v nadmorski višini 1250 m, pomočil boš potne noge v hladno vodo in si mogoče ohladil še svojo nevoščljivost. Ko se vrneš, boš pri Slepem Janezu, pri Žibertu ali pri Urbanu take, kot si ti danes, z veseljem povabil na pol litra in zraven še kakšno povedal.«

Miha

Litostroj - Iskra v skupni klopi

(Nadaljevanje iz prejšnje št.) izobraževanje za Združeno podjetje Iskra. Z omenjeno investicijo bo namreč Združeno podjetje Iskra poskrbelo dodatni prostor za vsakega svojega učenca.

Medsebojne obveznosti podpisnikov pogodbe

Pogodba podrobneje določa pravice in dolžnosti podpisnikov. Tako si bo Združeno podjetje Iskra zagotovilo z dograditvijo dodatnih prostorov dolgoročno izobraževanje mladine v poklicni šoli našega izobraževalnega centra, pri čemer bo vsakoletni vpis novincev za svoja podjetja, njihovo štipendiranje in morebitno nastanitev organiziralo samo. Novi prostori bodo namenjeni izključno za izobraževanje in vzgojo. Če bi odpovedalo pogodbo Združeno podjetje Iskra, potem bi prešli vsi novi prostori in oprema brezplačno v last Litostroja za dejavnost izobraževalnega centra Litostroj. Če pa bi po preteku amortizacijske dobe novih prostorov odpovedal pogodbo Litostroj, potem bi moral odkupiti po poprejšnji ocenitvi prostore in opremo.

Združeno podjetje Iskra bo po določitvi pogodbe plačevalo za redne stroške šolanja mesečno šolnino za vsakega učenca. V svetu izobraževalnega centra bo imelo Združeno podjetje Iskra dva predstavnika.

Pogodba posebej določa, da bo Združeno podjetje Iskra sofinanciralo tudi gradnjo telovadnice oziroma rekreacijskega centra pri izobraževalnem centru Litostroj v deležu 3.000.000 novih dinarjev. Drugi del denarja bo moralo prispevati naše podjetje, za tretjega po bomo zaprosili republiko izobraževalno skupnost. Tako se s podpisom pogodbe približuje uresničitev že davno utemeljene gradnje telovadnice oziroma rekreacijskega centra.

Zaradi šolanja Iskrinih učencev izobraževanje za Litostroj ne bo prizadeto

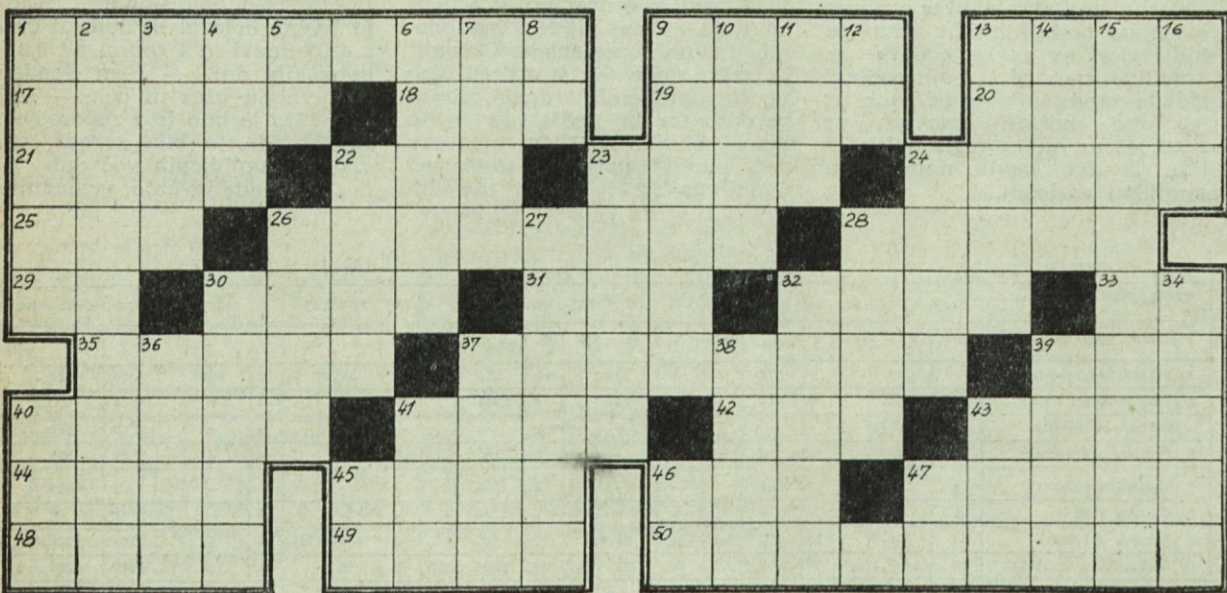
Razširjena izobraževalna dejavnost v našem izobraževalnem centru ne bo v ničemer negativno vplivala na izpolnjevanje nalog pri izobraževanju kadrov za naše podjetje. Odnos med Litostrojem in izobraževalnim centrom bo stal nespremenjen. Litostroj bo imel še naprej iste ustanovitelske pravice in dolžnosti. Pač pa nas skrbi nekaj drugega. Ob povečani izobraževalni dejavnosti za potrebe Litostroja se že čuti pomanjkanje prostorov v domu ICL in v šolski stavbi, in sicer ne glede na predvideno

Širši pomen sodelovanja obeh podjetij pri izobraževanju

Izobraževanje strokovnih kadrov je zahtevna naloga. Če sta se obe podjetji, ki spadata med največje pri nas, domenili, da bosta skupaj skrbeli za materialno osnovo izobraževanja poklicnih delavcev v eni izobraževalni ustanovi, potem je to vsekakor racionalna odločitev. Zaradi prenehanja delovanja dosedanje Iskrine poklicne šole v Ljubljani je gotovo bolj gospodarno vključiti izobraževanje tega kadra za del Iskrinih podjetij ljubljanskega bazena v neki že obstoječi močnejši izobraževalni center, kot pa graditi manjšo šolo. In čeprav se bo zaradi izobraževanja učencev elektro stroke povečalo število poklicev, za katere izobražujemo učence v našem izobraževalnem centru, pa gre pri tem vendar za tolikšno število učencev, da to ne pomeni drobitve organizacije izobraževanja. V sedanjih situacijah tudi ni mogoče računati, da bi zgradili v Ljubljani iz družbenih sredstev novo večjo izobraževalno ustanovo za elektro stroko.

Nas, prosvetne delavce, nadaljnji razvoj izobraževanja samo veseli. Zavedamo pa se, da si s tem nalagamo nove naloge.

H. Premelč

VODORAVNO

1. vesoljski letalec; 9. vrata; 13. nekdanji prebivalec na Pirenejskem polotoku; 17. ograjen prostor za drobnico; 18. Ljudska republika Kitajska; 19. klic, poziv; 20. znamka švicarskih ur; 21. sorodnica; 22. eden in drugi; 23. egipčanski bog sonca; 24. domače žensko ime; 25. utežna mera (1282 gramov); 26. potovalni načrt; 28. motno; 29. avtomobilska oznaka Libanona; 30. največji kopenski sesalec; 31. košarkarska zveza Slovenije; 32. žara; 33. Republiški zavod; 35. letalo; 37. zlitina magnezija in aluminija; 39. doba, vek; 40. vrsta vinjaka; 41. zgodovinsko mesto na poloto-

ku Pelješcu; 42. Internationale Büro-Maschinen; 43. rižev žganje; 44. znamka ur, ki jih izdelujejo v Novem Sadu; 45. stil; 46. letovišče pri Opatiji; 47. vrsta morske ribe; 48. znani francoski komik; 49. kratica am. centra za vesoljska raziskovanja; 50. podjetje za precizno mehaniko v Ljubljani.

NAVPIČNO

1. vrsta tujih cigaret; 2. glažuta; 3. ljubkovalno ime za očeta; 4. železov oksid; 5. samoglasnika; 6. beličnik, človek belih las; 7. črn ptič; 8. Taras Kermauner; 9. glavno mesto Sirije; 10. vstaja; 11. reka v Nemčiji; 12. italijanski

spolnik; 13. mirno sožitje; 14. upravno središče ZRN; 15. vrsta Tonic Waterja; 16. egipčanski bog (daljša oblika); 22. ime pesnika Župančiča; 23. kemična prвина; 24. nemški pisatelj Thomas; 26. kraj pod Fruško goro; 27. pastirska pesem (gr.); 28. kemična prвина v obliki belih kristalov; 30. polotok na Bližnjem vzhodu; 32. zemljiška knjiga (pri nas od leta 1848); 34. vprašalnica; 36. novica; 37. nrvnost; 38. tovarna boilerjev v Ljubljani; 39. državna blagajna; 40. ime novinarja Vidmarja; 41. poželenje; 43. skrajšano tuje moško ime; 45. kemična oznaka za kositer; 46. kratica za Industrijski biro; 47. središče vrtenja.

Casopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 56-021 (h. c.) int. 246 — Cena posameznih številki v prodaji 0,50 din — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru